

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING

Lena Bjugger

med bidrag av Jens Heimdahl

Ås kloster i nytt ljus

HALLAND, ÅS SOCKEN, ÅSKLOSTER 1:1, RAÄ 190

ARKEOLOGISKA RAPPORTER FRÅN HALLANDS LÄNSMUSEER
2012:2

KULTURMILJÖ
HALLAND

STENÅLDER	
Paleolitikum	– 9500 f.Kr
Mesolitikum	9500 – 3900 f.Kr
Tidigneolitikum	3900 – 3300 f.Kr
Mellanneolitikum	3300 – 2300 f.Kr
Senneolitikum	2300 – 1800 f.Kr
BRONSÅLDER	
Äldre bronsålder	1800 – 1100 f.Kr
Yngre bronsålder	1100 – 500 f.Kr
JÄRNÅLDER	
Förromersk järnålder	500 – 0
Romersk järnålder	0 – 400 e.Kr
Folkvandringstid	400 – 550 e.Kr
Vendeltid	550 – 800 e.Kr
Vikingatid	800 – 1050 e.Kr
MEDELTID	
1050–1500 e. Kr	
NYARE TID	
1500 e. Kr –	

>

<

>

<

Lena Bjugger
med bidrag av Jens Heimdahl

Ås kloster i nytt ljus

ARKEOLOGISKA RAPPORTER FRÅN HALLANDS LÄNSMUSEER

2012:2

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING

KULTURMILJÖ
HALLAND

KULTURMILJÖ
HALLAND

Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2012.

Arkeologisk undersökning.

Omslagsfoto. Arbetsbild med Christer Andersson, Anders Håkansson
och Erik Rosengren. (fotonr. 2011-85-20) Foto: L. Bjuggner

Layout: A. Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

ISSN 1400/8750

ISRN HM-UV-R--12/2-SE

Innehåll

Inledning.....	7
Bidragsgivare	7
Bakgrund	7
Kort historik.....	7
Fornlämningsbild.....	8
Georadarprospekteringen	9
Undersökningens syfte	9
Undersökningsmetodik och dokumentation.....	11
Publik verksamhet	14
Undersökningsresultat	17
<i>Inledning</i>	<i>17</i>
<i>Tillbyggnaden</i>	<i>17</i>
<i>Norra muren, utvändiga iakttagelser</i>	<i>19</i>
<i>Norra muren, invändiga iakttagelser</i>	<i>20</i>
<i>Östra muren, utvändiga iakttagelser</i>	<i>22</i>
<i>Östra muren, invändiga iakttagelser</i>	<i>23</i>
<i>Området inom tillbyggnadens murar</i>	<i>24</i>
<i>Östra längan, östra muren (K6704).....</i>	<i>26</i>
<i>Ytan öster om tillbyggnaden</i>	<i>28</i>
<i>Ytan norr om tillbyggnaden.....</i>	<i>32</i>
<i>Fynd.....</i>	<i>38</i>
Sammanfattning och slutsatser	43
Igenläggning av schaktet	45
Tekniska och administrativa uppgifter	54
Referenser	54
Bilaga 1 Kontextlista.....	57
Bilaga 2 Fyndlista	63
Bilaga 3 Makroskopisk bedömning <i>Jens Heimdahl</i>	69
Bilaga 4 Myntbestämning	71
Bilaga 5 Tegelmått	73
Bilaga 6 Ritningsbilaga	75

Fig 1. Undersökningsområdet markerat med rött SSV om Åsklosters huvudbyggnad. Skala 1:10 000.

Inledning

Under tre veckor i slutet av juni och början av juli 2011 gjordes en arkeologisk forskningsundersökning på gårdsplanen till kungsgården Åskloster. Undersökningen ingår som en del av ett forskningsprojekt kring det försvunna cistercienserklostret i Ås. Initiativtagare var Christer Andersson och Lennart Eliasson, som under många år haft ett brinnande intresse för Ås kloster. Arbetet utfördes av personal från Kulturmiljö Halland och Läns museet Varberg. Christer deltog också aktivt i undersökningen som filmades av Lennart Eliasson. Det arkeologiska arbetet hade inte kommit till stånd om inte markägaren Sture Johansson välvilligt hade låtit oss gräva upp och spärra av en del av gårdsplanen och den väg som ledde ner till ekonomibyggnaderna. Han följde också undersökningen med stort intresse. Grävmaskinisten Sven-Olof Gunnarsson gjorde ett mycket gott arbete och hjälpte till med att frilägga och försiktigt gräva bort de tjocka raseringslagren med maskin. Han utförde också en mycket kvalificerad återfyllning.

Bidragsgivare

Projektgruppen och det vetenskapliga rådet vill tacka nedanstående bidragsgivare utan vars hjälp utgrävningen i denna rapport inte hade kunnat utföras. Den första georadarundersökningen på norra sidan av mangårdsbyggnaden år 2009 bekostades av Sparbanksstiftelsen Varberg och länsstyrelsen i Halland och den andra söder om densamma år 2010 av Torsten Söderbergs Stiftelse som även bekostade utgrävningen år 2011. Brita och Sven Rahmns Stiftelse har betalat utgrävningsrapporten och Stiftelsen C.A. Bergströms fond har bekostat de årliga seminarierna. Tack vare dessa två bidragsgivare har också alla de förutsedda och oförutsedda utgifter i samband med utgrävningen och anordnande av utställningar etc. kunnat finansieras.

Bakgrund

Projektet startade i början av 2009 av Christer Andersson och Lennart Eliasson, som var för sig planerade en undersökning med georadar för att bestämma den exakta placeringen av Ås kloster. En vetenskaplig referensgrupp med forskare från olika discipliner, som historia och arkeologi, bildades 2011 och består av FD Henrik Jansson, FD Hans Krongaard Kristensen, FD Christian Lovén, FD Ing-Marie Nilsson, och FD Tore Nyberg samt FK Lena Bjugger och FK Erik Rosengren. Frågeställningarna, för den undersökning som nu avrapporterats, är framtagna av Hans Krongaard Kristensen, lektor vid Afdeling for Middelalder- og Renæssancearkæologi, Århus Universitet, Danmark.

Kort historik

Hallands första kloster grundades på den södra sidan av Viskan kring 1194, antagligen av abboten Gaufrid i Sorø, på initiativ av ärkebiskop Absalon (Skogsberg 2005). Munkar skickades hit från Sorø för att uppföra byggnader och klostret gynnades av både biskop Valdemar och kungen

Valdemar Sejr. Klostret var betydande under medeltiden och ägde som mest 200-300 gårdar. Här lät kung Magnus Eriksson och drottning Blanka begrava "sina små barn" som dog i späda ålder vid 1300-talets mitt. Kungaparet skänkte också Årnäs gård belägen i samma socken.

Efter reformationen bröts klostret successivt ner och under senare delen av 1500-talet och förra delen av 1600-talet fördes sten och kalk till Varbergs fästning och användes som byggnadsmaterial. Därefter uppfördes byggnader i trä på platsen. Den nuvarande huvudbyggnaden i putsat tegel byggdes 1806-1807 efter ritningar av Carl Hårleman.

Fornlämningsbild

Undersökningsområdet ligger på en nord-sydlig förhöjning i landskapet. Få fornlämningar finns registrerade i det direkta närområdet. Raä 81 benämns som övrig kulturlämning och enligt beskrivningen har benrester påträffats runt huvudbyggnaden och anses komma från klostret (Fig 2).

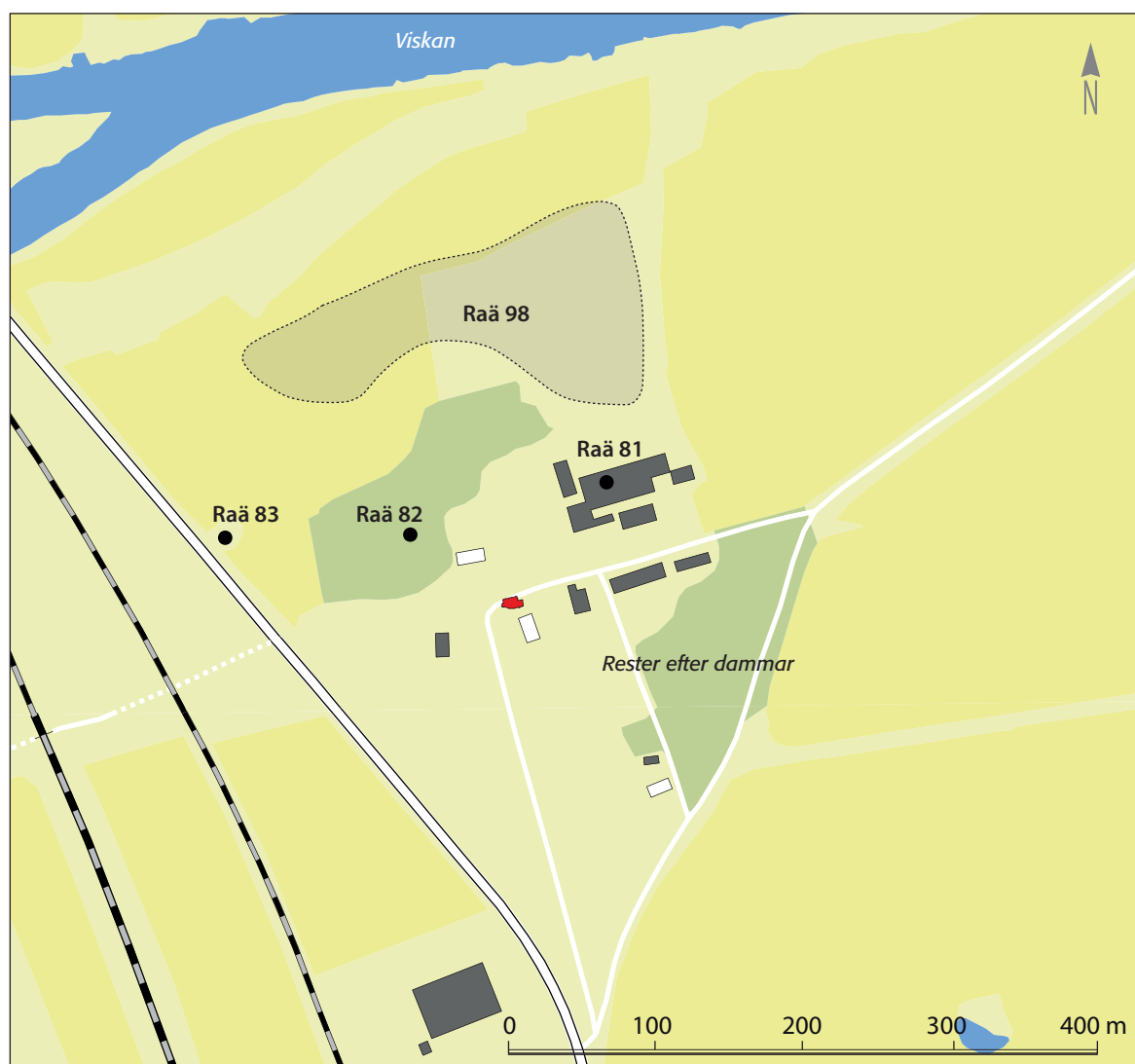

Fig 2. Fornlämningarna och fynd kring undersökningsområdet, som är markerat med rött. Öster om ligger ett bevuxet område med en damm. Skala 1:5000

Söder om de nuvarande ekonomibyggnaderna finns ett trädbevuxet område med en damm. Det ska ha funnits ytterligare två dammar som fyllts igen. Dessa har antagligen en gång fungerat som fiskdammar till klostret. Raä 82 är rubricerad som en ruinkulle (förhistorisk eller medeltida huslämning) och detta gäller även för Raä 83. I den senares sydöstra kant finns det rikligt med tegelstenar och på kartan från 1759 är denna plats utmärkt som *"rudera efter tegelbruket"*. Raä 98 är en boplatz som framkom vid en arkeologisk utredning 1999. Här påträffades "stolphål, gropar, grundstenar, färgningar av trävirke samt en del av en stenläggning" och "täm-ligen rikligt med rödgods/tegel, bl. a en profilerad tegeldetalj" (Lindman och Mascher 2000).

Georadarprospekteringen

Under 2009 och 2010 utförde projektet georadarundersökningar på Ås kloster vilka genomfördes av Immo Trinks (RAÄ UV Teknik) med assistans av Bengt Westergaard (RAÄ UV Väst).

Området norr om huvudbyggnaden undersöktes 2009 och radarbilderna uppvisade inga spår efter byggnader. Antagligen har det använts som kyrkogård, en uppfattning som stöds av lantmäterikartan från 1759, där denna yta betecknas "kyrkogård".

2010 genomfördes en prospektering, söder om manhuset, på hela gårdsplanen och på en äng söder om den östra flygelbyggnaden. Det finns många strukturer under mark och en del av dessa är moderna konstruktioner som vattenledningar, bergvärme mm. Några tydliga strukturer i norr i form av ett vinkelformat parti, tolkas som kyrkans västgavel och en liten del av sydmuren (fig. 3).

Västgavelns bredd motsvarar en treskeppig kyrka av en storlek motsvarande danska, mindre cistercienserkyrkor som exempelvis Tvis. Mot öster blir mönstret otydligare och kan inte följas på större djup i alven. Sydöst om finns det tydliga spår av en byggnad orienterad i nord-syd tolkad som en östlänga. Den ansluter, i söder, mot en cirka 10 meter bred byggnad orienterad i öst-väst, som skjuter ut cirka 10 meter framför östlängans östmur. Byggnaden torde vara klostrets södra länga. I det utvändiga hörnet mellan öst- och sydflygeln finns en mindre byggnad placerad. Strukturerna vid sydlängans västra sida är inte så tydliga och det är därför osäkert om klostret haft en västlänga eller ej. I förhållande till andra cistercienserkloster i det medeltida Danmark är den östra längan rätt liten och atypisk på det sätt den är sammanbyggd med sydlängan.

Undersökningens syfte

Georadarundersökningen 2010 visade på strukturer som kunde tolkas som en klosteranläggning med en kyrka i norr, där det nuvarande manhuset delvis täcker den nordliga delen. Kyrkans avslutning mot öster är oklar då det här saknas strukturer som går på djupet. Prospekteringen uppvisar en förhållandevis kort och smal östlänga (ca 25x8 meter) som ansluter mot en bred och genomgående länga i söder, som har sin östra gavel förskjuten mot öster, utanför den östra längan. I det utvändiga hörnet mellan öst- och sydlängan syns en mindre tillbyggnad uppförd mot de två andra (fig. 3). En hypotes är att klostrets toalett (necessarium) varit belägen här och att det under denna byggnad funnits en kanal med rinnande vatten som transporterat bort latrinet.

Georadarn påvisar att husen är sammanbyggda på ett atypiskt sätt. Vanligtvis ansluter den södra längan mot den östra och inte tvärt om, som verkar vara fallet på Ås kloster. De påvisade

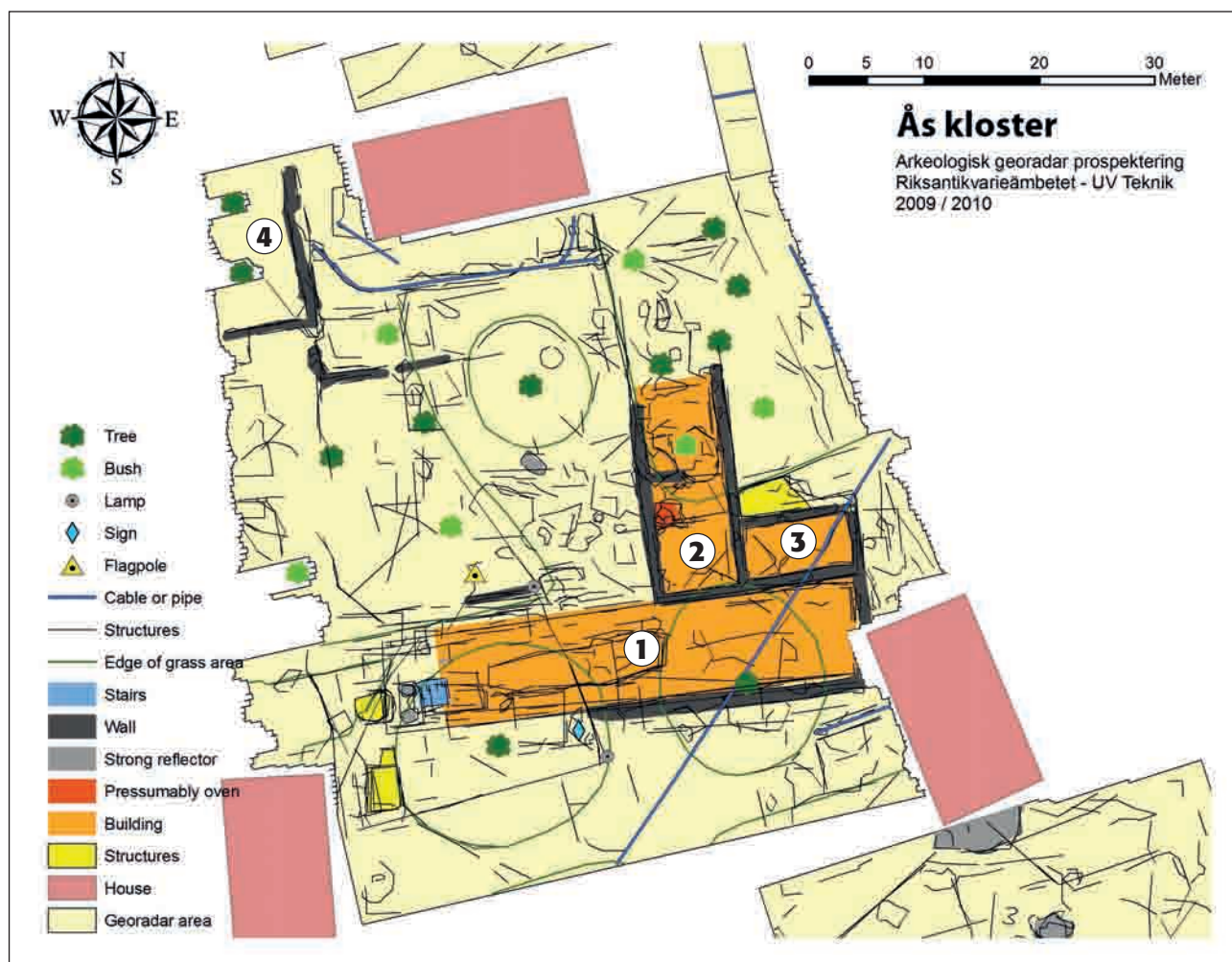

Fig 3. Plan över de strukturer som framträdde vid georadarundersökningen 2010, utförd av Riksantikvarieämbetet-UV Teknik. 1) Södra längan, 2) Östra längan, 3) Tillbyggnad, 4) Kyrkans västgavel och del av sydmur. Skala: Se skalstock.

strukturerna kan sannolikt följas till stort djup (eventuellt två meter), vilket innebär att den ovan nämnda utformningen bör vara tämligen säker.

Det var mest relevant att börja de arkeologiska undersökningarna vid den lilla tillbyggnaden av två skäl:

1) Dels visar georadarmätningarna mycket tydliga former som innebär att man med säkerhet skulle påträffa byggnadsrester och därmed för första gång få en bild av klosterbyggnaderna i Ås. Strukturerna går så djupt att man förväntade sig finna både grund-och dagermurar. Inför eventuella framtida undersökningar med mindre klara strukturer skulle det vara bra att ha en idé om byggnadens karaktär och alvens beskaffenhet.

2) Den atypiska utformningen av klosterkomplexet borde undersökas för att förklara detta fenomen. En hypotes kan vara att kullens östra sida ursprungligen var brantare mot väster än idag men att raseringsmassor hade skjutits ut över kanten och kanske vid en medveten uppfyllnad flyttats österut. En del av den södra längan och den lilla hörnbyggnaden kunde ha byggts ut i den ursprungliga avgränsningen av kullen, vilket skulle avspeglas i att det förmodade mur-

verket på georadarbilderna kunde följas till ett ganska stort djup. Det var av vikt att vid undersökningen söka fastställa om en möjlig kanal längs kullens östsida hade passerat under eller genom byggnaden.

Denna undersökning hade dessutom till syfte att skaffa en första kunskap kring byggnadsresternas tillstånd, kulturlagrets mäktighet och vilka föremål som fanns på platsen.

Undersökningsmetodik och dokumentation

Frågeställningarna som rörde den östra tillbyggnaden och en eventuell vattenledning kom att styra var schaktet skulle placeras och hur omfattande undersökningen skulle bli inom ramen för de avsatta medlen. Det första schaktet var planerat att läggas ut som en 6x10 meter stor yta över den nordöstra delen av tillbyggnaden så att murar och delar av rummet samt närområdet utanför täcktes in (fig. 4).

I mån av tid skulle en utvidgning åt väster (6x6 meter) komma att omfatta en del av den östra längans östra vägg och relationen mellan denna och tillbyggnaden. Även nordöst om etapp 1 skulle schaktet förlängas mot öster men då en luftledning passerade över ytan fanns det risk för

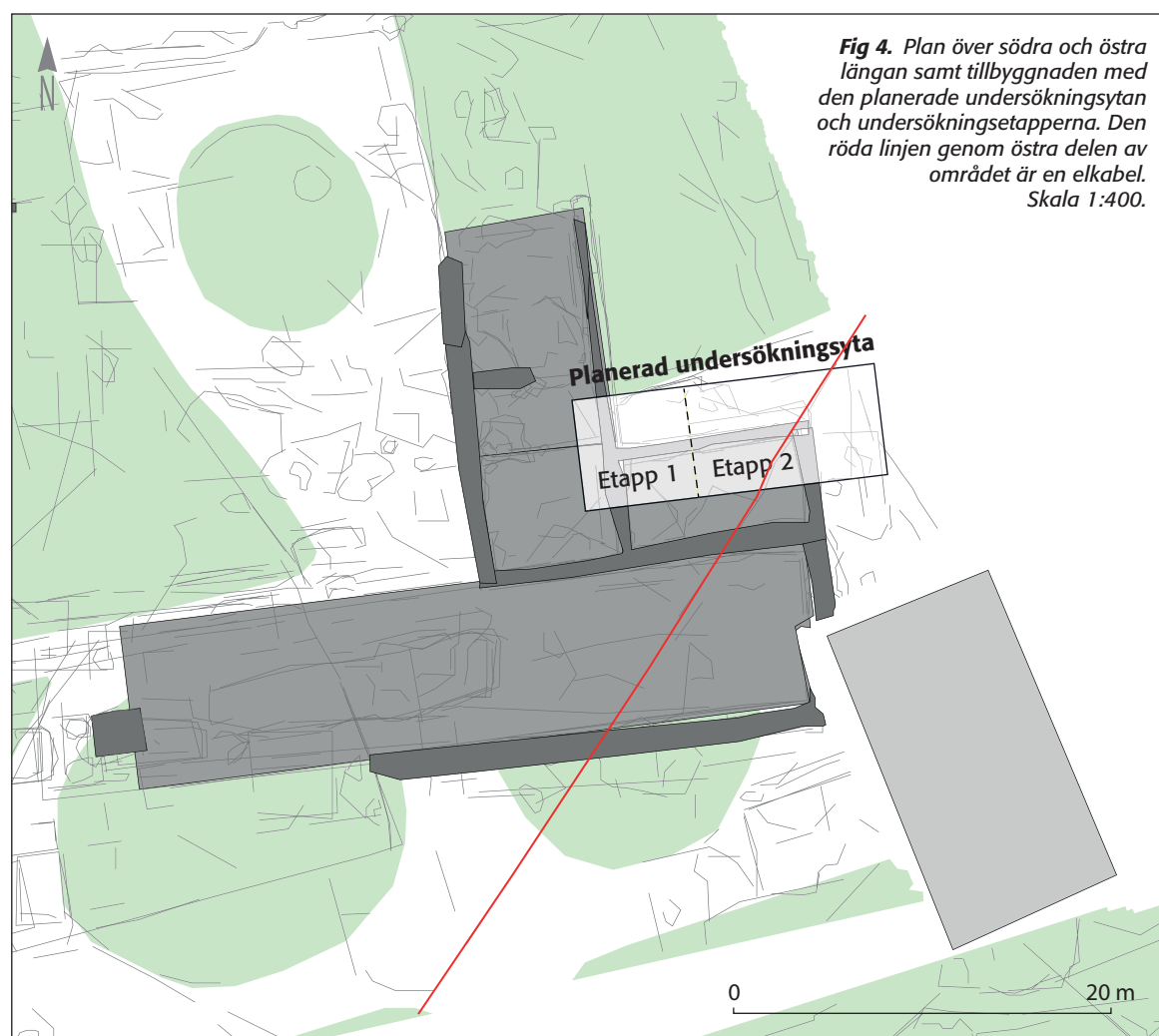

Fig 5. Den frilagda ytan under gruset och de översta delarna av tillbyggnadens norra vägg (markerad med pilen), som Christer Andersson rensar fram. Sedd mot NO. Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-4).

att denna skulle haka fast i grävmaskinen under schaktningen. Endast begränsade insatser med maskin kunde därför göras här.

Arbetet inleddes med att gruset på gårdsplanen togs bort med maskin för att återanvändas vid igenfyllningen. Då murarna till tillbyggnaden frilades direkt under markytan fick dessa rensas fram för hand (fig. 5). Det visade sig att också att området inom denna tillbyggnad innehöll flera fyllnadslager med raseringsmassor som lagervis försiktigt avlägsnades med maskin. Genom den nordöstra delen av utbyggnaden gick en nergrävd elledning i nordöstlig-sydvästlig riktning och hade skadat tillbyggnadens hörn. Utanför denna, både i norr och öster fanns det också tjocka utfyllnader bestående av raseringslager. Dessa togs också försiktigt bort med maskin. Den södra delen av fyllningen i rummet grävdes inte bort, likaså sparades så mycket som möjligt av lagren utanför byggnaden. Syftet var att bevara delar av lagren inför framtida undersökningar. Denna policy inbegrep också att inte gräva igenom eventuella golv i byggnaden.

Området delades i fältsituationen in i tre olika ytor, A-C, av praktiska skäl (fig. 6). Området inom tillbyggnadens murar betecknades som A, ytan öster respektive norr om som B och C. Kontexter (lager, konstruktioner och nedgrävningar) under raseringslagren grävdes för hand. Öster om och i anslutning till tillbyggnaden grävdes en 1x2 meter stor provgrop ner till alven d.v.s. den geologiskt bildade botten under den ursprungliga markytan (fig. 7).

Provgropen delades in i 1x1 meters rutor (2210 och 3146) till vilka fynden relaterades. Även norr om utbyggnaden handgrävdes mindre områden, tre rutor (grävenhet 2206, 3137 och 3212),

Fig 6. Undersökningsområdets indelning (A-C). Skala 1:200.

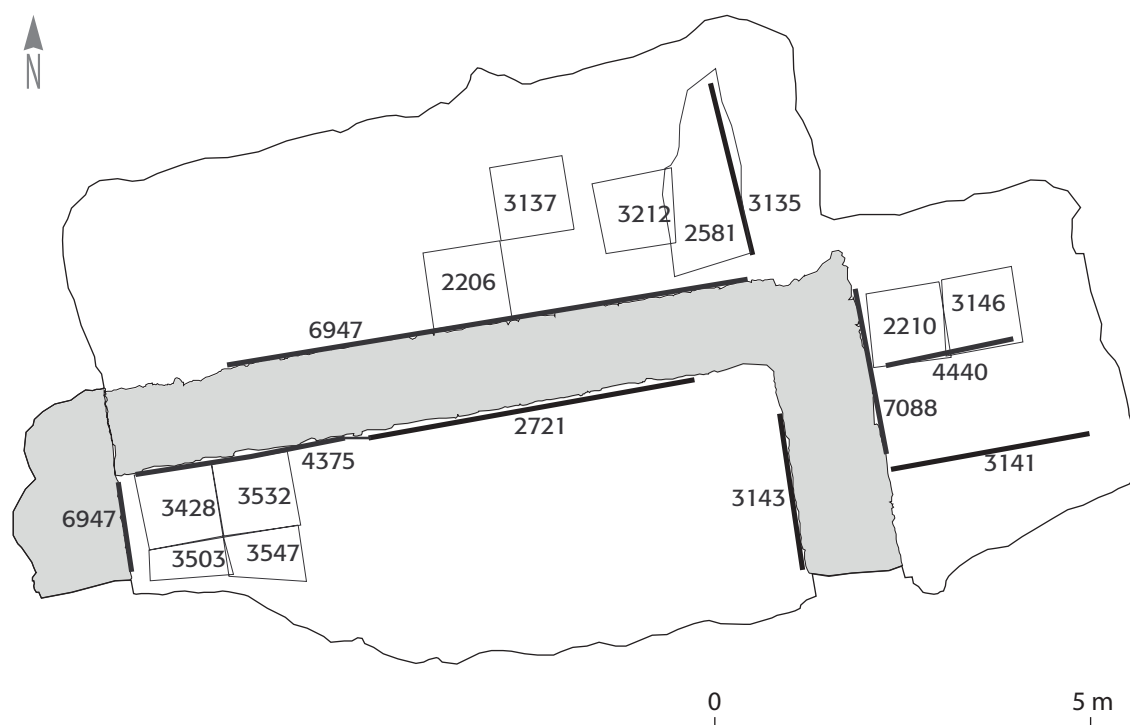

Fig 7. Undersökningsschaktets begränsning i ytan, grävda rutor, en större grävenhet, upprättade sektioner och fasader. Skala 1:100.

en större grävenhet (2581) och delar av enskilda kontexter. Inne i tillbyggnaden grävdes lager 3406 för hand (i fyra rutor, grävenheter 3428, 3503, 3532 och 3547) och sållades med 2 mm-såll. Totalt öppnades en yta av 86 m². Då delar av gropens sidor släntades blev den grävda ytan, i botten av schaktet, mindre.

Lager, konstruktioner och nedgrävningar dokumenterades enligt de stratigrafiska principer som motsvarar kontextuell arkeologi (Larsson 2004) och merparten av dessa mättes in med totalstation. Fasader, sektioner samt några planritningar ritades för hand i skala 1:10 (fasader) respektive 1:20 (fasader, sektioner och planer). Generellt gavs det handritade kontexterna låga nummer (2-28) medan de inmätta fick nummer över 100. De fem lager som dokumenterades i sektion 4440, men inte mättes in i plan erhöll lagerbeteckningarna (A-E).

Profil- och glaserade tegel togs tillvara ur fyllnadsmassorna med raseringslagren. Merparten av de hela tegelstenarna mättes men tillvaratogs ej, med något undantag. (se under respektive kontext samt bilaga 5). Enstaka stenar med tassavtryck, ristningar och dekor samlades också in från dessa lager. Merparten av fynden tvättades i fält och registrerades efter avslutat fältarbete.

Under arbetets gång togs fotografier med digitalkamera. Makro- och puts/bruksprover tillvaratogs för analys. Ett makroprov taget ur en äldre markyta analyserades av Jens Heimdahl, kvartärgeolog och arkeobotaniker, Riksantikvarieämbetet, UV Mitt (bilaga 3). Fiskbenen och snäckmaterial, samt en del ben från ett makroprov (3328) har analyserats på frivillig basis av Arne Andersson, Sennan, som har en gedigen osteologisk kunskap om denna typ av material. Hans rapport kommer att publiceras separat men de viktigaste resultaten omnämns längre fram under rubriken Fynd, i denna rapport. Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska studier har okulärt besiktigat keramiken och tagit prover från följande keramikbitar (fnr 4, 7, 15-16, 22 och 53-57,) inför en framtida ICP-analys, som fastställer lerans kemiska sammansättning och används för proveniensbestämning av keramik.

Ytan lades delvis igen den 16 juli men delar av tillbyggnadens golv och murar stod öppna för ett par visningar under augusti och början av september. Den 9 september gjordes den sista igenfyllnaden. En fotodokumentation gjordes av båda återfyllningarna (se kapitlet Återfyllning).

Undersökningen bedrevs under gynnsamma förhållanden med sol och endast två halvdagar med regn.

Publik verksamhet

Vid undersökningsplatsen gjorde Christer Andersson en informationstavla och ett bord med framför allt olika typer av tegel och keramik från undersökningen (fig. 8). Undersökningen filmades av Lennart Eliasson, AB Professional Scenic Television för vidare visning i skolor mm. Christer Andersson tog också hand om och guidade grupper och personer.

Den första grävningdagen var TV4 Halland på plats och spelade in samt gjorde intervjuer kring de påbörjade undersökningarna. SR Hallands Ekot sände från fältet den 27 juni vilket också Västnytt gjorde den 13 juli och Hallands Nyheter publicerade ett reportage om utgrävningen den 15 juli. På Arkeologidagen som inföll den 28 augusti visades utgrävningen av Christer Andersson och Erik Rosengren.

Ett seminarium om Ås kloster hölls på Göteborgs Universitet den 24 oktober 2011 där bl.a. de preliminära arkeologiska resultaten presenterades.

Projektet har en hemsida (<http://askloster.web.surftown.se/>) och finns också med på facebook "Ås kloster". Båda uppdateras med jämna mellanrum av Christer Andersson.

Fig 8. Utställningen som Christer Andersson gjorde i fält stod vid infarten till gårdsplanen. Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-192).

Undersökningsresultat

Inledning

Lämningarna redovisas under tre olika underkapitel som till stor del följer de i fält indelade områdena (fig. 6) och kontexterna beskrivs i den ordning som de grävdes. Sammanfattningen i slutet av varje underkapitel redovisas i kronologisk ordning med de äldsta lämningarna först. Problemet har varit att länka de olika ytorna, då ingen yta totalgrävdes och yta A grävdes inte till ursprunglig marknivå. Kopplingen till själva byggnaden kunde inte heller göras fullt ut på grund av den begränsade undersökningsytan, yngre nedgrävningar och att grundmuren inte grävdes fram inom yta A och B.

Tillbyggnaden

Beskrivningen omfattar förutom tillbyggnaden även en mindre yta öster om tillbyggnaden (fig. 9). För uppgifter om höjder på murarna relaterade i höjdsystem RH2000 hänvisas till ritningsbilagan (bilaga 6).

Byggnadens innermått är cirka 8,9 meter i Ö-V riktning och både dager- och grundmurar är bevarade, samt ett golv. Tillbyggnaden är uppförd som en skalmur med en kärna av marksten och kalkbruk. Dagermurarnas höjd varierar mellan 1 meter i öster till 1,2 meter i väster. Bredden var i norr cirka 1,1 meter och i öster 1,2-1,25 meter. Grunden frilades helt i den nordöstra delen av nordmuren och var här 1,1 meter djup (sektion 3135 och fasad av nordmurens nordsida, bilaga 6).

Dagermurarna (K5586) har en regelbunden skiftläggning med ställvis tunna avjämningskift. Kantställda stenar varvas (skiftvis) med liggande och det finns en tydlig stötfog både utvändigt

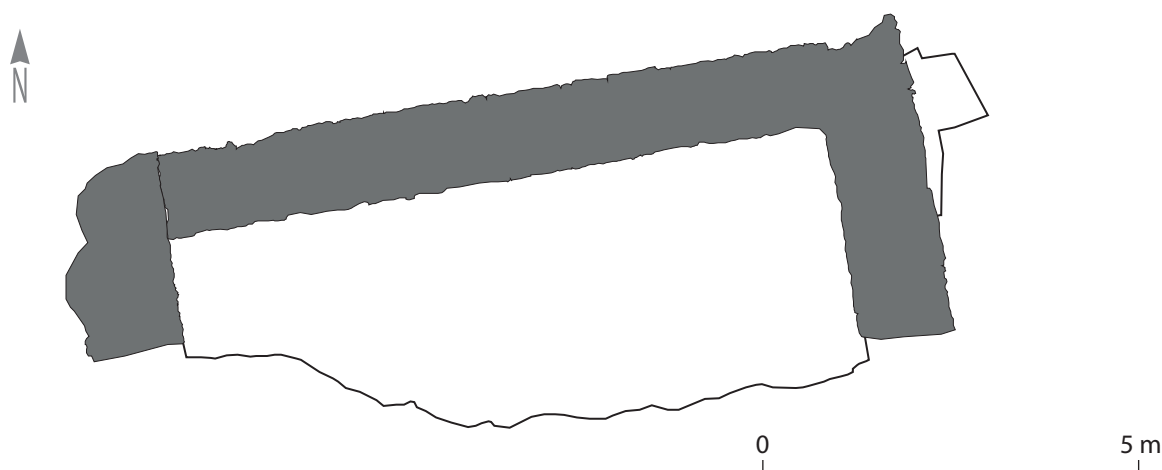

Fig 9. Plan över den yta som ingår i beskrivningen av tillbyggnaden. Skala 1:100.

Fig 10. Stötfog mellan tillbyggnad och östra längan. Sedd mot NV (a) och SV (b). Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-99 och 2011-85-119).

a

b

och invändigt mot östra längan (fig. 10a och 10b). Detta gäller nordmuren som är den enda muren framgrävd i sin helhet. Stötfogen visar på en tidsskillnad i uppförandet av murarna och att tillbyggnaden, som förmodat, är senare tillagd. Jörn Duerlund, Varberg, som är amatörgeolog besökte undersökningsplatsen efter undersökningen men innan den lades igen helt. Han besiktigade okulärt, från kanten av schaktet, tillbyggnaden och bedömde att stenarna till murarna är av en lokal skiffrig gnejs, som sträcker sig i ett stråk från Årnäs in i landet. Golvet består däremot av svart gnejs eventuellt från Fjärås.

Norra muren, utvändiga iakttagelser

Dagermuren är uppbyggd av kluven sten och någon finare ytbearbetning kan inte noteras (fig. 11). En av stenarna hade en ytlig skärvning. Grunden består också till stora delar av kluvet material men även av enskilda markstenar. Utanför grundmuren ligger en rad med stora markstenar mot denna. Dessa stenar ligger i en yngre fyllning (fyllningsmaterial både under och kring stenarna) och har inget tidsmässigt samband med byggnadens uppförande (fig. 36.) Den östligaste delen av grundmuren är helt avvikande med ett parti med enbart markstenar i kallmur. Springorna mellan stenarna är mycket stora på sina ställen och vid prov kunde en tumstock skickas in 1-1,8 meter in i muren. Skolningen är mycket slarvigt gjord, många stenar ligger idag helt lösa och tolkas som en reparation. Grunden väster om 3,4 mV är murad i kalkbruk, men öster om saknas bruk (fasad 6945, bilaga 6).

Längst ner vid det nordöstra hörnet finns det återigen ett antal smala tunna stenskivor snyggt staplade ovanpå varandra vilket kan indikera att hushörnet är bättre upplagt. Tyvärr omöjliggör

Fig 11. Norra (utvändiga) sidan av tillbyggnadens norra grund och dagermur. Sedd mot VSV. Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-111).

en nedgrävd elkabel en undersökning av denna del.

En lodrät spricka finns också i en av stenarna vid 3,4 mV (fig. 12, samt bilaga 6). Sprickbildningar uppträder också vid 1,4 och 0,5 mV. Även invändigt finns det, i samma område, intill muren sättningstendenser. En av golvplattorna saknas och i dess ställe finns det fyllnadsmaterial (tegelbitar, kalkbruk, humös sand) som är mycket poröst. I en spricka mellan golvplattorna var det möjligt att sticka ner en tumstock 40 cm genom fyllningen utan att möta motstånd. Hålrummen, inuti grundmuren, öster om 3,4 mV filmades av Christer Andersson och av bilderna

Fig 12. En spricka i en av stenarna på nordmurens utsida. Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-113).

framgår det att det ligger djurben (gris?) inne i håligheterna. Det är möjligt att djurbenen hamnat inuti muren via det hål som bildats efter att golvplattan tagits bort.

Sammantaget kan iakttagelserna av stenmaterialet, närvaro/frånvaro av kalkbruk samt sprickbildningarna i stenarna utmed muren eventuellt tyda på att det uppstått problem med grundmurens stabilitet i det nordöstra hörnet vilket föranlett en reparation. Möjligen kan detta ha ett samband med att ett dike (K2793/K3151) grävts parallellt med muren. Det är naturligtvis omöjligt att säga om sprickorna i stenmaterialet tillkommit innan eller efter den slarvigt genomförda reparationen.

Norra muren, invändiga iakttagelser

Fogarna är ställvis utfräta och innehåller jord och kalkbruksklumpar som kommer från igenfyllningen av tillbyggnaden (fig. 13). Liksom på den östra murens insida (se nedan) har man eftersträvat en slät yta genom att stryka ut murbruk över ojämnheter i stenarna och skolningen. Upp mot tegelskiftet finns relativt mycket bruk utstruket jämnt och fint (fig. 14). Det utstrukna

Fig 13. Södra (invändiga) sidan av tillbyggnadens norra mur, samt golv och del av östlängans mur. Sedd mot NV. Fotograf: Lena Bjugger (fotonr. 2011-85-103).

Fig 14. Detalj, puts på norra murens insida. Fotograf: Erik Rosengren. Sedd mot N (fotonr. 2011-85-143).

bruket uppfattades som något fetare (blankare) än fogbruket. Bruket är vitt med fin magring.

Då muren låg mycket nära den nuvarande markytan har tegelmurverket (K6372) betydande kross- och frostsprängningsskador, vilket försvårar tolkningen. Det finns en antydning till att teglet skjuter ut något från stenmuren och in över rummet. Orsaken är sannolikt att den övre delen av den bevarade tegelmuren tryckts ut, vilket kan förklaras genom tyngden av den fordonstrafik som passerat över området. Det är möjligt att rummet varit tunnvalvt men det finns inget i muren som visar detta.

Östra muren, utvändiga iakttagelser

Dagermuren är bevarad upp till tre skift och i yttre skalmuren finns enbart kluvet stenmaterial (fig. 15 och bilaga 6). Marksten är instoppat i fogarna men fogbruket är i stort sett utfräat. Kärnmuren består framförallt av marksten men i liten utsträckning även av skärvor från de kluvna yttre skalstenarna. Bruket i kärnan är ett torrt, vitt bruk med fint ballastmaterial.

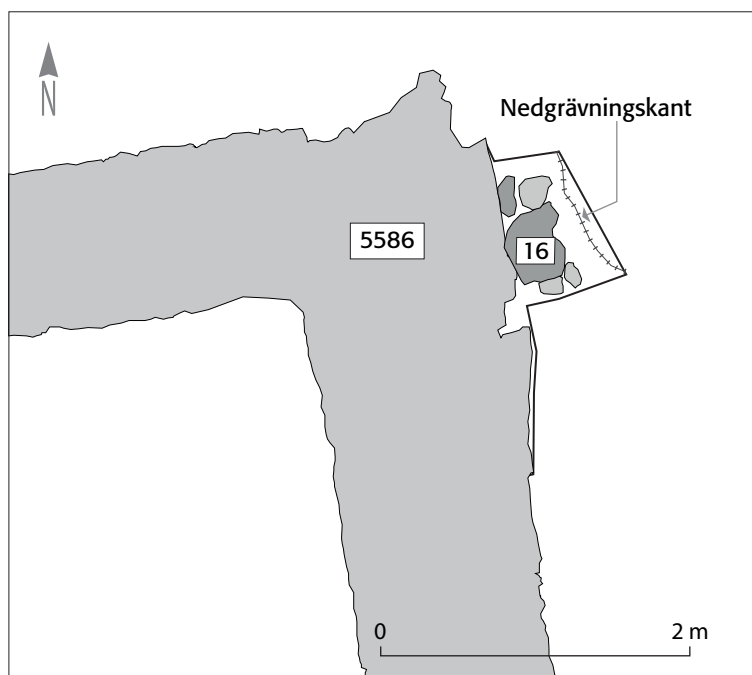

Fig 15. Östra (utvändiga) sidan av tillbyggnadens östra mur. Delar av dagermuren och stenar vid grunden. Sedd mot V.
Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-139).

Grunden kunde inte friläggas på grund av rasrisk, då en större sten (K16) sköt ut från muren och riskerade att falla ner. Huruvida denna och den norr om belägna stenen (även denna benämnd K16) ingick i grunden är därför oklart. Mellan K16 och sockelstenen finns mindre skolningssten och murbruk i fogarna.

Utanför dessa fanns några stenar som låg i en nedgrävning (K 20) men inte i förband med muren (fig. 16). I fältsituationen tolkades nedgrävningen som en reparation.

Fig 16. Plan över tillbyggnadens östra mur, nedgrävningskant och stenar i anslutning till muren. De två mörkgrå stenarna kan möjligen ingå i muren medan de ljusgrå låg i en fyllning. Skala 1:50.

Östra muren, invändiga iakttagelser

Tre skift över golvet är bevarade och väggen har ställvis bevarade rester efter utstrukna fogar (fig. 17). Det finns en del putsfläckar på flata stenytor som kan tyda på att muren varit putsad. Det är dock mycket tydligt att man fyllt ut sprickorna med skolsten som sedan bestрукits med murbruk för att få en flat muryta. Bruket är finmagrat, vitt och relativt torrt.

Fig 17. Västra (invändiga) sidan av tillbyggnadens östra mur. Sedd mot ONO. Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-19).

Området inom tillbyggnadens murar

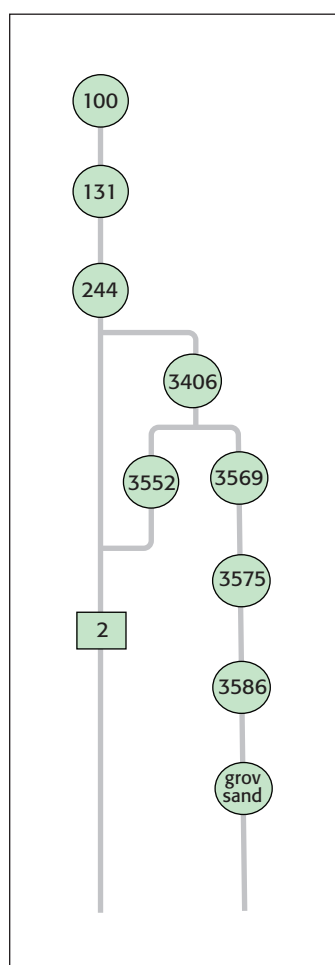
Inom den öppnade ytan fanns två fyllnadslager, som till stor del bestod av raseringsmassor (K100 och K131) innehållande kalkbruk, kluvna stenar och rikligt med tegel men också med inblandning av jord (K100) och lera (K131). I det övre lagret (K100) var det mätbara tegelstenarnas storlek följande (cm):

13,5 x 10,5	13,5 x 9,5	13 x 9,5	13 x 9	13 x 9
12 x 8,5	26,5 x 12,5 x 8	26,0 x 13 x 8	26 x 12,5 x 8	12,5 x 9,5
26,5 x 12,5 x 8,5	12,5 x 9	13 x 9	12,5 x 8	

Längden varierade mellan 26-26,5 cm. Stenarnas variation i bredd och höjd var mellan 12-13,5 respektive 8-9,5 med ett undantag (10,5). I lagret påträffades också taktegel av munk-/nunnetyp, profiltegel och delar av rödgodsgrytor av 1500-talskaraktär.

I det undre lagret (K131) var tegelmåtten (cm):

13 x 8,5	24,5 x 12 x 7	12,5 x 8	11 x 8
11 x 8 (hårdbränd)	13 x 8,5	13,5 x 9	15 x 8
8,5	26,5 x 13,5 x 9,5	28 x 13 x 9	26,5 x 12,5 x 8,5
25 x 12 x 9,5	27 x 12,5 x 8		

Variationen i längd, bredd och höjd var större (25-28 cm x 12-15 x 7-9,5 cm) och visar att tegel från olika produktionstillfällen deponerats här. I något av lagren fanns också en fajansskärva av 1600-talstyp, som inte tillvaratogs. Tegel från de uppgrävda massorna (från K100, K131 och även lagren utanför tillbyggnaden) mättes och måtten återfinns i bilaga 5. Några av dessa tillvaratogs också.

Under dessa K100 och K131 lager låg ett poröst svartbrunt humöst, fett, lerigt fyndtomt lager med något inslag av träkol, som var några 1-2 cm tjockt (K244). Det saknades ställvis bl. a. i nordöstra delen av byggnaden och tolkades som ett på platsen avsatt lager som bildats av förmultnat organiskt material (löv mm). För att ett sådant lager ska bildas bör byggnaden ha stått öppen utan tak en kortare period innan den fyllts igen.

Merparten av lager K244 vilade på tillbyggnadens golv (K2) som består av större stenskivor, lagda i sand (fig. 19). Golvet saknades i väster där stenarna verkar vara bortplockade. Golvnivån hade ett fall åt nordöst där den tidigare beskrivna skadan fanns och en sten saknades här (fig 20). En sten saknades även mitt i byggnaden.

I den västra delen där golvet saknades, överlagrade K244 ett humöst lager (K3406) som kunde avgränsas mot väster, norr och öster (fig. 19). Det var 3-5 cm tjockt och innehöll djurben, bl.a. en större

Fig 18. Matris över stratigrafin i området inom tillbyggnadens murar.

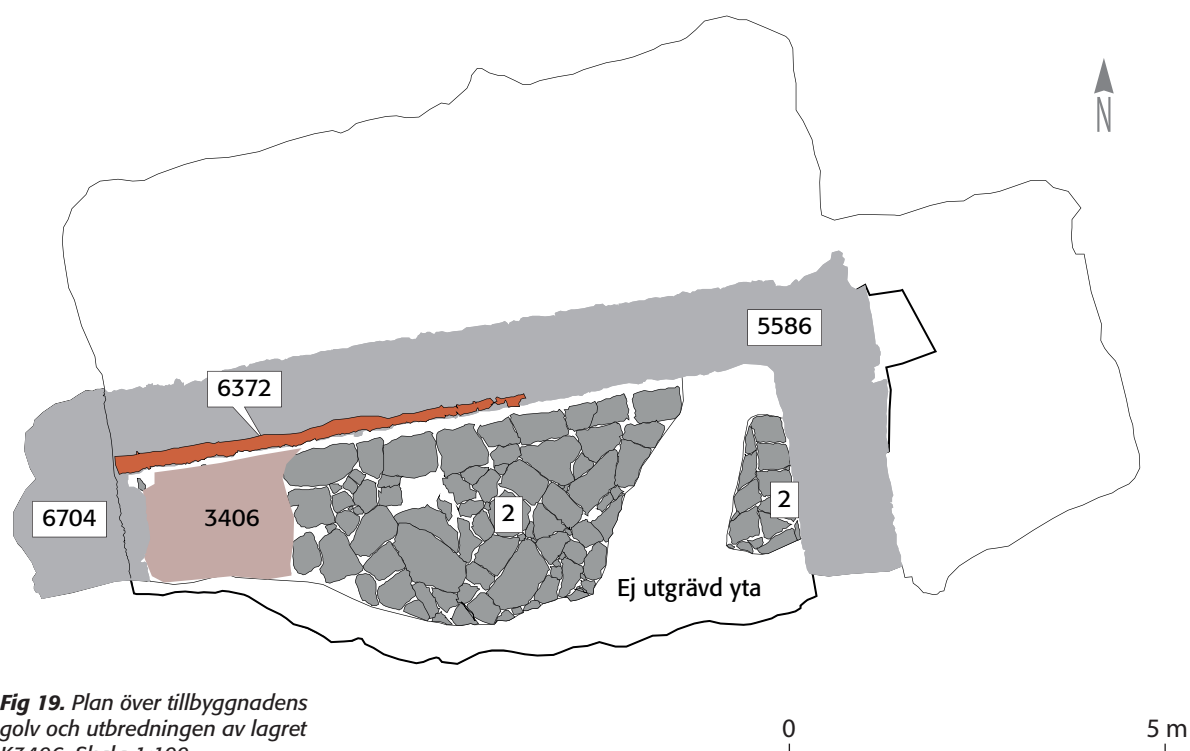

Fig 19. Plan över tillbyggnadens golv och utbredningen av lagret K3406. Skala 1:100.

Fig 20. Stengolvet (K2) och platsen för den saknade stenen i nordöst (markerad med en pil). Sedd mot NO. Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-109)

mängd fiskben, en invändigt glaserad rödgodsskärva av senmedeltida - 1500-talstyp, en blysmälta, fönsterglas och ett fragment från ett glaskärl samt en spik och ett beslag i järn.

K3406 överlagrade i sin tur två mindre träkolslager (K3552 och K3569). K3552 täckte en del av golvstenarna i anslutning till den norra väggen (fig 21a). K3569 överlagrade ett grått lerlager (K3575, fig. 21b) som överlagrade ett lager med kalkbruk (K3586, fig 21c). Underst låg ett grovkornigt sandlager (utan kontextbeteckning). I sanden låg mindre stenar av okänd funktion och som delvis överlagrades av träkolslagret K3552. Stenarna togs inte bort och lagren K3552, K3569, K3575 och K3586 undersöktes inte utan ligger kvar och skyddas av en markduk.

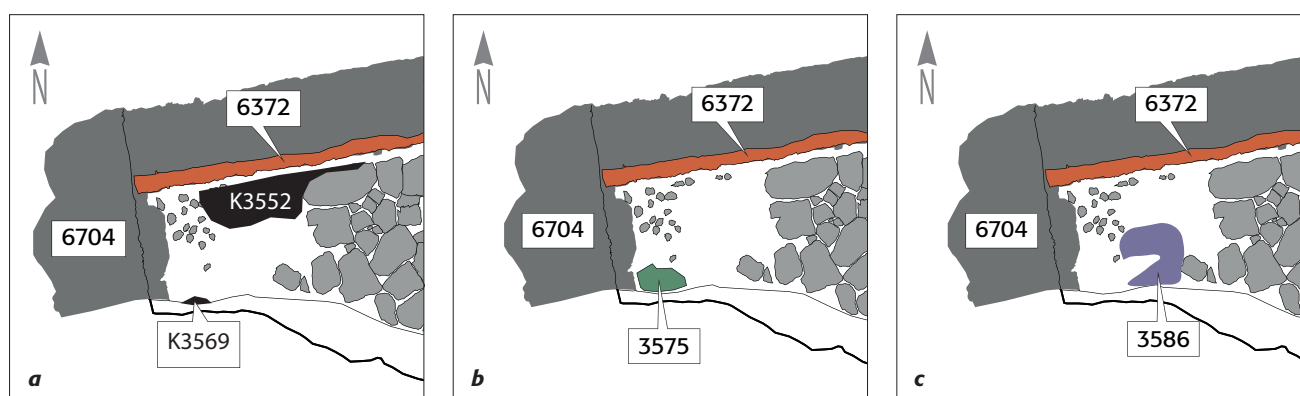

Fig 21a-c. Utbredning av tre olika lager och stenar som påträffades under 3406 och som inte grävdes bort. Skala 1:100.

Dessa lager under K244 är svårtolkade, då merparten inte grävdes och endast delar av K3406 undersöktes. Det torde vara en rimlig tolkning att det från början funnits ett golv i hela tillbyggnaden men att det av något skäl plockats bort i den västra delen. Om detta skett medan byggnaden varit i bruk eller strax efter är svårbedömt. Den grova sanden i botten kan därför ha varit ett sättsandslager för golvet medan kalkbruket samt leran visar senare reparationer/ murningsarbeten. Detta kan ha gjorts under byggnadens brukningstid, men i så fall efter att golvet plockats bort. Likaså är de tunna träkolslagrens svårbedömda. I det fyndrika men tunna lagret 3406 finns det en keramikskärva som är svårdaterad och kan vara tillverkad såväl före, som efter reformationen. Lagret är inte hårt packat och följaktligen inget tramplager.

Östra längan, östra muren (K6704)

Sammanlagt drygt 3,6 meter, cirka 1 meter norr respektive 1,3 meter söder om tillbyggnadens norra mur, av den östra längans skalmur frilades (fig. 22). Norr om muren avbröts schaktningen och jordmassorna lades tillbaka då det tydligt framkom att muren var skadad, kalvade ut mot öster och hade vid fortsatt framgrävning utsatts för en överhängande rasrisk (fig. 10b och 23a och b).

Söder om tillbyggnadens nordmur är muren välbevarad och ingår som den västra väggen i tillbyggnaden. Här står den kvar till en höjd av två skift ovan sockeln, som skjuter ut, cirka en decimeter. Jämfört med tillbyggnadens murar består den östra skalmuren av kluvna, mindre stenar. En av stenarna har en något bearbetad yta. Muren är uppbyggd på samma sätt som i tillbyggnaden med ett skift stenar ställda på högkant ovanpå ett skift med liggande stenar. Kluvna mindre stenar och markstenar har använts som skolningsstenar. Grunden till östlängan frila-

Fig 22. Plan över frilagd del av östra längans östmur (K6704). Skala 1:100.

Fig 23a. Insidan av tillbyggnaden, tillika östra längans östmur (K6704). Sedd mot V.
Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-100)

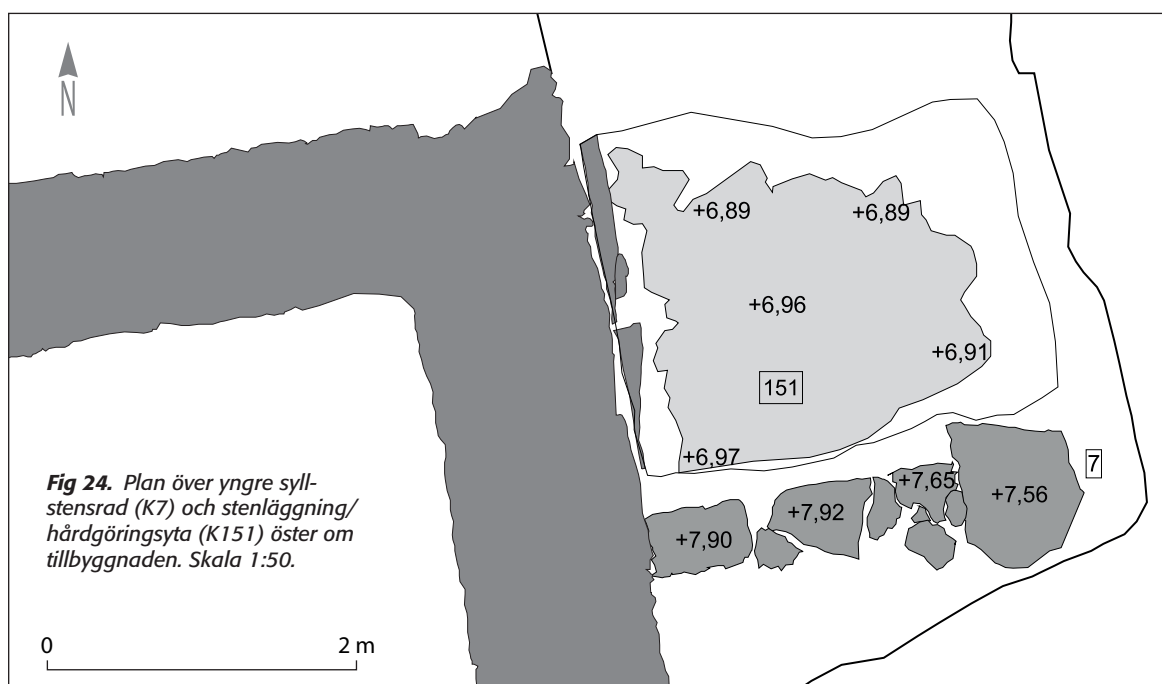

Fig 23b. Östra längans skadade utvändiga östmur (K6704), norr om tillbyggnaden. Sedd mot V.
Foto: Lena Bjuggner (fotonr. 2011-85-120)

des inte, då golvet inte togs bort. Fogarna är urfrätta och i dessa fanns raserings-/fyllnadsmassor som inte rensades bort för att skydda väggen. Det gick att fastställa att bruket i murkärnan är vitt och mycket hårt, hårdare än tillbyggnadens torrare, lite smuligare bruk. Muren var minst 1,4 meter bred men grävdes inte fram till full bredd.

Ytan öster om tillbyggnaden

I den södra delen frilades grundstenarna efter en yngre byggnad (K7, fig. 24, 25, 27 och 28). Stenarna är kluvna och av samma sort, som ingår i murarna till tillbyggnaden, från vilka de kan vara hämtade. De är kallmurade intill tre skifts höjd men slarvigt upplagda och har ”kantrat” mot norr. Byggnadens vägg ligger i väst an mot tillbyggnaden men är inte ihopmurad med denna. Möjligen har man också utnyttjat den östra muren (tillbyggnaden) som en grund. Den öst-västliga

raden vilade i och på ett sandigt lager (A) med tegelkross och murbruksbitar (fig. 27 och 28) .

Under detta lager fanns i den östra delen ett decimetertjockt sandlager (B). Detta vilade i sin tur på raseringslager och utfyllnader (C och D) som innehöll tegel- och murbruksbitar och kross. I D som hade humös inblandning fanns också djurben, enstaka större och mindre stenar samt enstaka träkolsbitar.

I C och D låg delar av ett svartglaserat formtegel, tak- och murtegel, varav ett murtegel med tassavtryck sannolikt efter en hund. Ett antal tegel mättes (cm):

26,5 x 9 x 13 (tassavtryck)	26 x 8 x 12	8,5 x 13	8 x 11,5
27,5 x 9 x 13	26 x 9 x 12,5	9 x 12,5	9 x 12,5
26 x 8 x 13	27 x 8,5 x 12,5	9 x 13	9 x 13
26 x 8,5 x 12			

Fig 25. Den yngre syllstensraden (K151). Sedd mot V. Foto: Stina Tegnhed (fotonr. 2011-85-51).

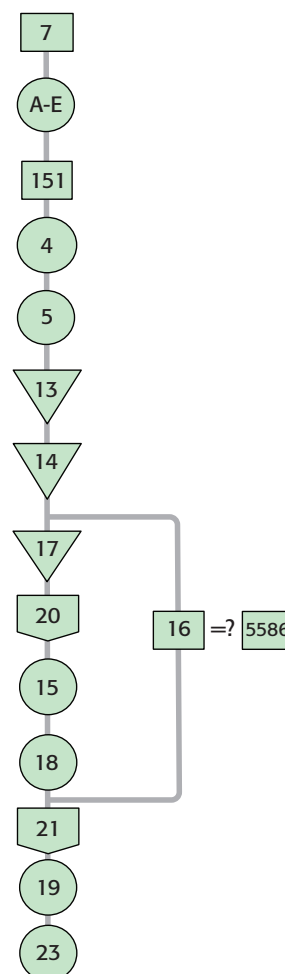

Fig 26. Matris över stratigrafien öster om tillbyggnaden.

Under raserings-/fyllnadslagren fanns ytterligare ett lager (E) som i sin tur täckte en stenläggning (K151) som närmast bör rubriceras som en hårdgöring av ytan, öster om tillbyggnaden (fig 24, 29 och 30). K151 är begränsad mot öster och norr och i väster slutar den 0,2 meter från muren. Däremot fortsätter den mot söder in under fyllnads-/raseringsmassorna. Konstruktionen bestod av knytvävsstora stenar blandade med kluvna stenar, i två lager. Toppen på stenarna låg någon decimeter djupare än golvet inne i tillbyggnaden. Ovanpå stenarna fanns ett tunt lager med kalkbruk, inom en begränsad yta i södra delen. Kalkbruket kan vara rester av en mindre reparation av muren.

Två rutor grävdes genom K151 till den ursprungliga botten medan resten av lagren lämnades ostörda (fig. 7). Mellan och under stenarna låg ett fett humöst sandigt lager (K4) med låg förekomst av tegelkross och kalkbruk (fig. 30). Det har tolkats som ett från en annan plats inom klosterområdet hämtat lager då fynden var deponerade både vertikalt och horisontellt. K4 innehöll skärivor från tre stycken olika utvändigt glaserade kärl av 1200-1300-talstyp. Det fanns också ett fragment som såg ut som en bit invändigt bränd keramik (fnr 4). Det är osäker vad fragmentet egentligen kommer ifrån och ett litet materialprov togs av Torbjörn Brorsson, Kontoret för Keramiska studier (KKS), för analys. I lagret fanns också ett borgarkrigsmynt daterat till 1320-1329 som låg under en av stenarna till K151 samt bitar av glasfönster, spikar, djurben och en

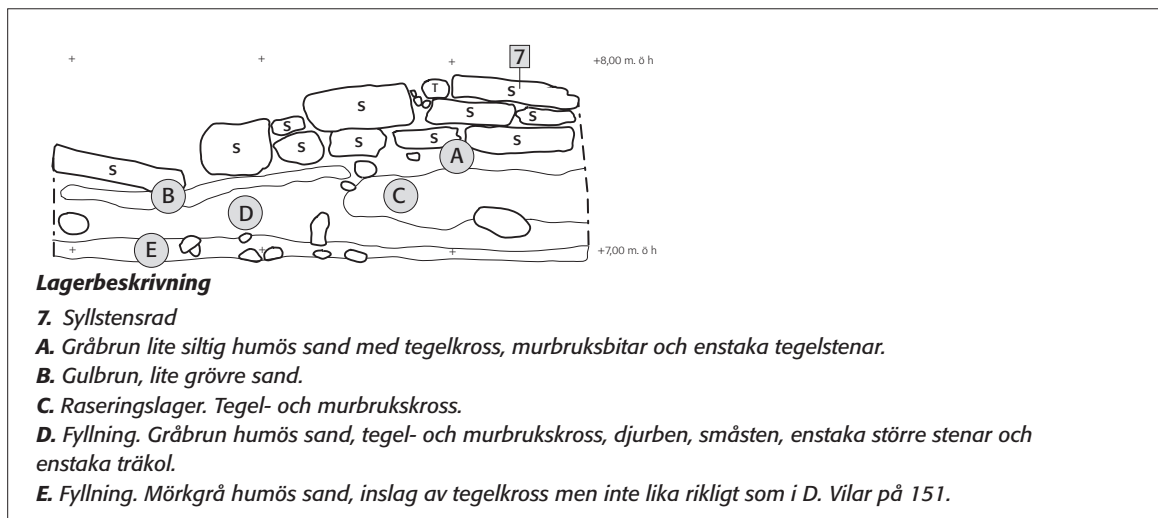

Fig 27. Sektion 3141. Sedd mot S. Skala 1:40.

snäcka. Massorna kommer sannolikt från en exponerad yta då keramiken har en hög fragmenteringsgrad (mellan 2,2 och 3,6 gram).

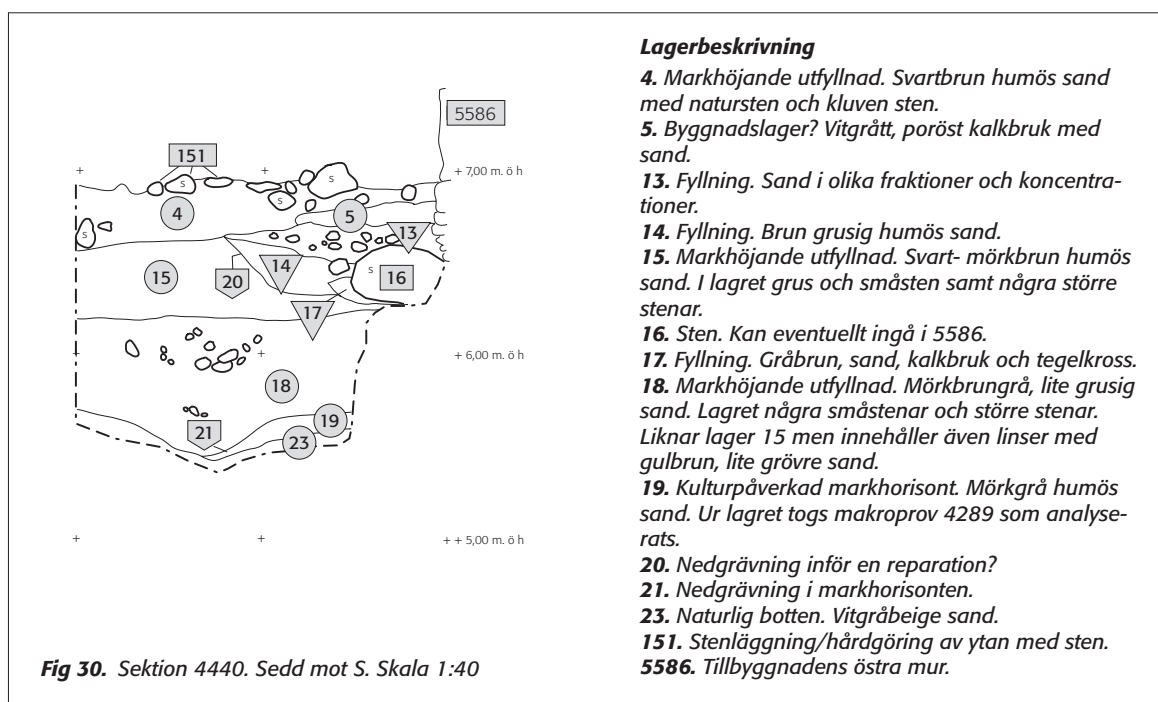
Under K₄, mot tillbyggnadens sida fanns ett tunnare lager (K₅) i södra delen av ruta 2210 som bestod av kalkbruk och sand. Enligt planritningen och kontextbeskrivning fortsätter K₄ under K₅ men av sektionsritningen framgår inte detta. Kalkbruket är inte tolkat i fält men torde vara ett byggnadslager, då det anslöt till muren. I lagret låg kluvna stenar. Under K₄ fanns ett fyndtomt, sandigt lager (K₁₃) som hade en oklar gräns mot söder, sannolikt en mindre fyllning i en svacka vid muren.

Fig 28. Sektion 3141 med K7 och lager A-E. Sedd mot S. Foto: Stina Tegnhed (fotonr. 2011-85-55)

Fig 29. Stenläggning/
hårdgöringsyta (K151)
öster om tillbyggnaden.
Sedd mot Ö.
Foto: Linn Mattsson
(fotonr. 2011-85-17).

I toppen på nästföljande, underliggande fyndtomma lager (K15) fanns en nedgrävning (K20) som gick en bit utanför muren, i ruta 2210, i nord-sydlig riktning. I nedgrävningen fanns fyllningarna K14 och K17. Nedgrävningen kunde endast följas ner till +6,40 m ö h då underliggande lager utmed muren inte grävdes på grund av rasrisk, därför att två större stenar var placerade utmed byggnaden. Dessa (K16) låg i anslutning till muren, men det gick inte att avgöra om

de ingick i grunden (byggnaden K5586) eller var placerade utanför denna. Lager K17 låg också delvis under K16. Fyllningarna bestod av humös sand blandad med ren sand och var generellt porösa. Inga fynd låg i dessa lager. Antingen är K20 en nedgrävning för muren, eller också en nedgrävning gjord i samband med en reparation.

K15, humös sand med småsten, som var cirka 0,4 meter tjockt och fyndtomt tolkades som ett påfört lager för att höja markytan. Det underliggande drygt halvmetertjocka lagret K18 är också ett påfört fyllnadslager. I detta fanns djurben och keramikskärvor (rödgodskannor) av 1200–1300-tals karaktär. Under lager 18 fanns en nedgrävning (K21) i nordsydlig riktning i underliggande alv. Den var nedgrävd genom en äldre markyta väster om (K19), som dock saknades i öster.

Ur markytan (K19) togs ett makroprov (4289) för analys för att söka fastställa om marken varit brukad, eller på annat sätt kulturpåverkad, innan eller vid tiden för klostrets anläggande. Enligt Jens Heimdahl, RAÄ UV Mitt, som utförde analysen innehöll provet tämligen få fröer (bilaga 3). Förutom svinmålla och vitklöver fanns det träkol, förkolnade örtdeklar och oförkolnade svamprester och rottrådar. Rottrådarna anser Jens tillhöra en senare fauna, men de innebär en rotpenetration, vilket också stämmer med verkligheten då det stod ett träd i närheten av den undersökta ytan. Analysen visar att ”vi antar att det rör sig om en begravd, kulturpåverkad markhorisont som funnits på platsen innan klostret anlades. Spåren efter kulturpåverkan tolkas utifrån det rika innehållet av förkolnat material och den homogena spridningen av dessa träkolsfragment i marken, vilken sannolikt skett via odling. Alternativt utgör det provtagna stratat av en fyllnads-/utjämningsmassa, en tolkning som måste övervägas i lämningarna efter ett större byggprojekt som detta”.

Sammanfattande tolkning: En äldre kulturpåverkad markyta (K19) och delar av alven grävs bort men när det sker går det inte att fastställa. Därefter sker två kraftiga utfyllnader (K15, K18) sannolikt för att höja marknivån. I den undre (K18) finns det daterbara fynd från sent 1200-tal – 1300-tal, medan den övre (K15) är fyndtom. Varifrån massorna kommer ifrån är osäkert men de härrör säkert från klosterområdet. Det är möjligt att massorna förts ut i omgångar medan grunden till tillbyggnaden anlagts, vilket ger vid handen att byggnaden bör ha uppförts *allra tidigast* under senare delen av 1200-talet, men det kan också ha skett under tidigt 1300-tal. Nedgrävningen (K20) genom det yngre lagret skulle även kunna tolkas som att massorna först lagts på och att man därefter grävt igenom lagren för att bygga grunden. Nedgrävningen har också tolkats som en reparation/ombyggnad. I nedgrävningen låg två stora stenar (K16) som är placerade invid grundmuren alternativt har utgjort en del av grundmuren. Ett byggnadslager (K5) är avsatt mot sockeln och övre delen av grundmuren. Ytterligare ett lager med 1300-talsfynd har förts på (K4) och därefter har man lagt ut en stenkonstruktion (K151) för att hårdgöra marken.

Ytan norr om tillbyggnaden

Överst låg grus från dagens gårdsplan och underliggande lager med matjord som schaktades bort, ned till underliggande igenfyllnadsmassor (fig. 31). Lagret var som mest 1,6 meter tjockt och innehöll kalkbruk, tegelbrockor, tegelkross, taktegel, fogbruk, småsten, enstaka humus, djur-

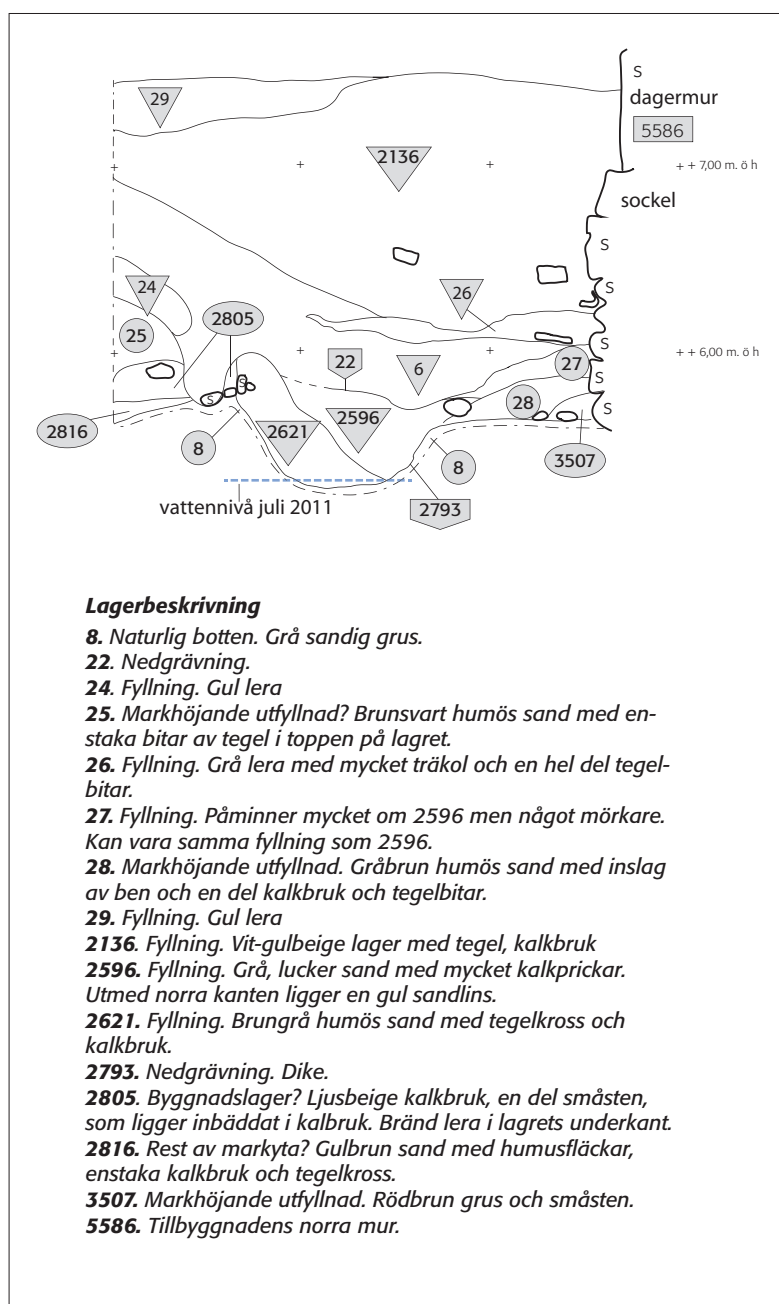

Fig 31. Sektion K3135. Sedd mot Ö. Skala 1:40.

ben och yngre rödgods (1500-tal?). Inslaget av rent raseringsmaterial ökade mot väster och den östra längan. Markradarn i detta område visade på en kraftig struktur och möjligen är det detta kraftiga och täta lager som syns på bilderna (fig. 32). I den norra delen fanns även pålagd gul lera (K29) ovanpå K2136 (fig. 33). Fyllningen K2136 sluttade i sydlig riktning in mot tillbyggnadens murar och gick drygt några decimeter över sockeln, upp mot dagermuren och utmed hela yttersidan av norra muren.

Under K2136 påträffades lager med lucker humös sand (K3=K6=K9). Lagren var rika på djurben, samt en del yngre rödgods, taktegel, tegelkross, småsten och enstaka fönsterglas. Lagren

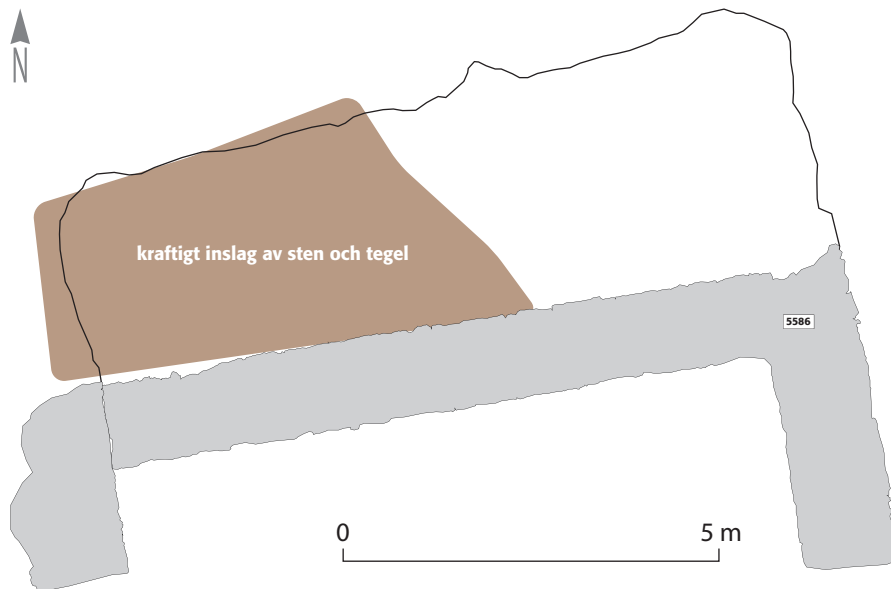

Fig 32. En struktur (brun) som syntes på georadar-prospekteringen visade sig spegla mycket raseringsmaterial under mark. Skala 1:100.

grävdes inom två 1x1 meter stora provgropar: K3 (G2206, G3137) och K9 (G3137) där G3137 grävdes till botten (fig. 34). Dessutom undersöktes delar av K6 i en större provgrop vid sektionen (G2581). De båda lagren K3 och K9 hade ingen fysisk kontakt med K6 men tolkas tillhöra samma lager/aktivitet. I grävenhet 3137 undersöktes även underliggande K10 och K11. De bedömdes också tillhöra samma aktivitet som K6. I sektionen fanns K24 och K26 som låg under, respektive ovanpå K6.

Underliggande fyllning (K2596) bestod av grå sand, kalkprickar, tegelkross, träkol och taktegel. Lagret grävdes i ruta/grävenhet 3212 och 2581 och låg övervägande inom nedgrävning 2793 (i öster) vilket underliggande K2621 också gjorde (fig. 35). Utbredningen av K2596 är osäker mot muren och

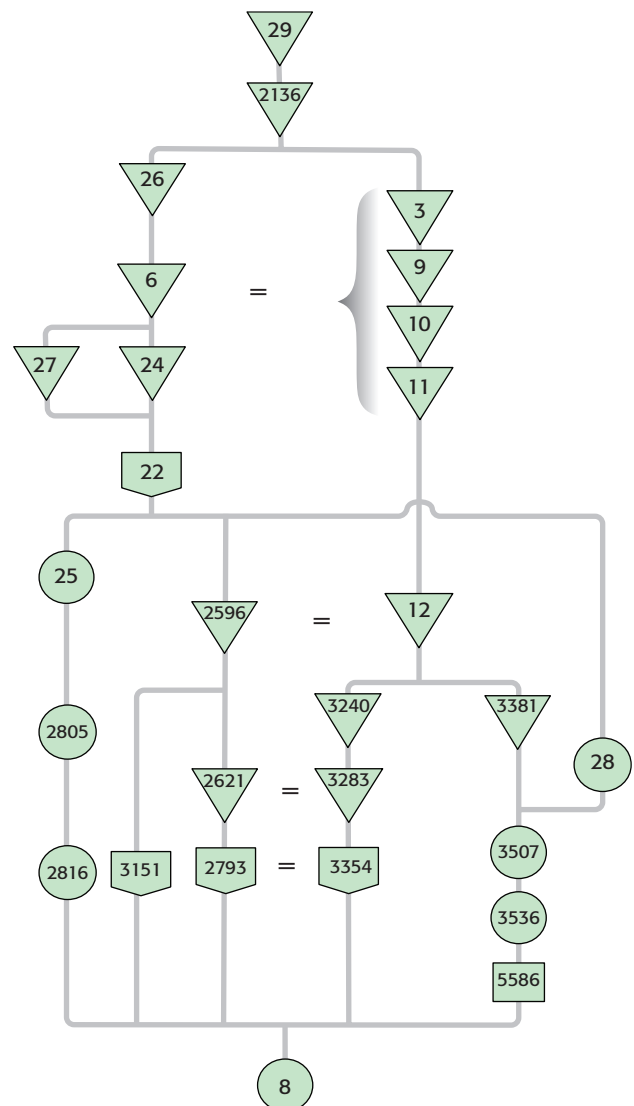

Fig 33. Matris över stratigrafien norr om tillbyggnaden.

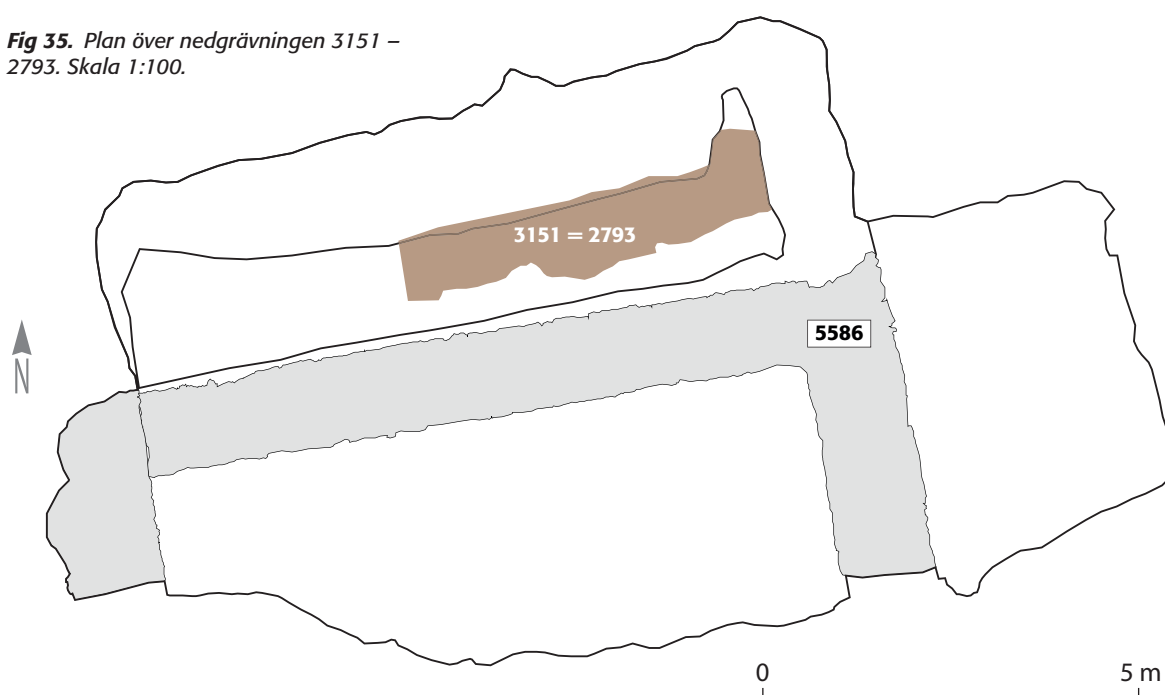
ett lager K27 i sektionen uppfattades som ett separat, yngre lager trots att det var tämligen likt K2596.

K2621 var mörk gråbrun till färgen och innehöll humös sand, tegelkross, en del tegelbrockor, kalkbruk och rikligt med taktegel. Nedgrävningskanten för K2793 var skarp i norr och mjuk i söder. I norr var sidan först vertikal och därefter jämnt lutande. Nedgrävningen är därmed sannolikt grävd från norr. Gropens bottenkant var mjuk och botten var plan. Bottenmättet var +5,29

Fig 34. De i texten nämnda grävenheterna (rutorna och ytan). Skala 1:100.

Fig 35. Plan över nedgrävningen 3151 – 2793. Skala 1:100.

m ö h. Längre västerut är nedgrävningen benämnd 3151 (i undre del inmätt som 3354) och med bottenmått från +5,27 – +5,36 m ö h i stigande nivå. Den frigrädda botten hade ett fall på 3% åt öster, från den östra längan. I denna del fanns förutom motsvarande fyllningar K2596(=12), K2621(=3283) även ett lager med gråblå lera, K3240.

I den norra delen av schaktet låg även här stora markstenar som bedömdes tillhöra bl. a. fyllning K6. Stenarna togs inte bort (fig. 36).

I schaktets botten framkom lager i den norra respektive södra delen, som inte tolkats tillhöra igenfyllningar. I norr, under ett lager med brunsvart humös sand, låg ett kalkbrukslager med en del småsten, tegel med kalkbruk och bränd lera (K2805). Bränd lera låg i lagrets underkant. Underliggande lager (K2816) bestod av gulbrun sand med humusfläckar, enstaka kalkbruk och tegelkross. Kalkbrukslager är eventuellt ett byggnadslager för tillbyggnaden och den humösa sanden under detta, är möjligen en rest av en äldre markyta.

Fig 36. Det tömda diket 3151 – 2793. Man ser här tydligt att de stora markstenarna t. v. ligger i en igenfyllning och inte ursprungligen tillhör muren. Likaså ingår de stora markstenarna t. h. i en fyllning. Sedd mot väster.
Foto: Lena Bjuggner (fotonr 2011-85-89).

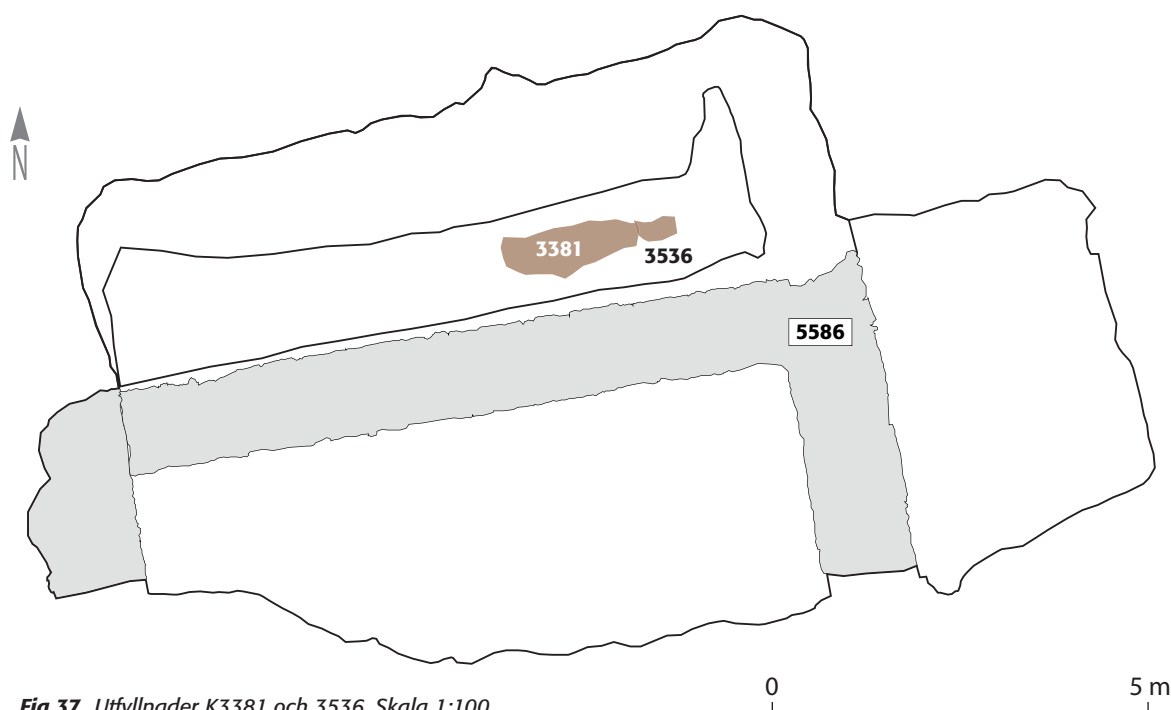

Fig 37. Utfyllnader K3381 och 3536. Skala 1:100.

Intill muren (mellan muren och det grävda diket) grävdes tre lager K3381, 3507 och 3536 inom den öppnade ytan (fig. 37). K3381 bestod av gråbrun sandig grus och verkade inledningsvis ha ingått i en nedgrävning, men låg sannolikt i en svacka. Lagrets karaktär påminde om K3283. K3507 bestod av rödbrun grus och småsten samt enstaka tegelkross och kalkbruk. Underliggande tunna sandlager K3536 innehöll enstaka tegelkross. Vid sektionen mot muren låg lager K28 ovanpå K3507 men här saknades K3536. Den naturliga botten (alven) bestod av grå grusig sand, K8.

Sammanfattande tolkning: Tillbyggnadens murar verkar vara anlagda på naturlig botten, K8. Därefter har utfyllnader gjorts för att höja marknivån, K3507, K28 och eventuellt K3381, K3536 och möjligen även K2805 och K2816. Marken har antagligen höjts till sockelnivå på murarna, men detta går inte att bekräfta inom område C. Den östvästligt placerade nedgrävningen, K2793, är grävd genom K3507 och K28, d.v.s. efter markhöjningen. Dikets funktion är osäker, men det kan möjligen ha fungerat som ett dräneringsdike. Anläggningen saknade sten-/träskonig och kan inte tolkas en kanal, som fört vatten till/från klostret. Keramiken i den äldsta igenfyllning K2596 (K3283) består av äldre rödgods med en vid ramdatering (1200-1300-tal) men även en skärva yngre rödgods som är yngre (1400 - 1500-tal)

Efterföljande aktiviteter är svårtolkade. En omfattande nedgrävning (K22) genomförs ner till de äldsta markhöjande lagren K3507 samt dikesfyllning K2596. Frågan är om även diket berörs av detta markingrepp? Markingreppet känns omotiverat djupt om inte anledningen har varit att reparera skador i grundmurarna eller en ombyggnation.

Nedgrävningen har fyllts igen med K6, K2136 m.fl. som tolkas vara igenfyllnadsmassor, dumpade från söder. Raseringsmaterialet i massorna kan alltså inte direkt knytas till tillbyggnaden, utan tillhör allmänna massor från klosterområdet. Keramiken de nedre delarna av 2136 antyder att igenfyllnaden tidigast sker under 1500-talet. Om den är gjord före eller efter reformationen går inte att avgöra. Inget yngre material d.v.s. 1600-talsmaterial observerades i fyllningarna.

FYND

Följande materialkategorier insamlades:

Material	Vikt (g)	Antal poster/fragment
(Djur)ben, snäcka, äggskal	4350	-
Bränd lera=tegel	-	62/63
Glas	34,2	10/15
Keramik	1306,3	30/43
Keramik?	3,8	1
Skiffer	-	1
Metaller		
Koppar (mynt)	1,1	1
Kopparlegering (föremål)	640,8	5
Järn	134,8	9
Förglasat material	2,6	1

Djurben, snäckskal och äggskal: Förutom ben från däggdjur, groddjur, fåglar och fiskar påträffades även några snäck- och äggskal. Som tidigare nämnts i rapporten har Arne Andersson, Sennan, gjort en benanalys av fiskben, smågnagare och groddjur och ett ben av ett råddjur samt en analys av snäckor. Resultaten kommer att resultera i en separat rapport. Vid utplockningen av fiskbenen noterade han också att bland de tillvaratagna benen finns svin, nötkreatur och häst samt troligen även får. De viktigaste resultaten från Arne Anderssons analys nämns dock redan i denna rapport.

Under fyndnummer 14 (kontext 4, ruta 3146), bland fiskmaterialet, döljer sig en ruda (*Carassius carassius*), som påträffas i samma lager som 1300-talskeramik. Rudan odlades som mat och kan med sin datering ha koppling till fiskdammar som tillhört klostret. Det medför också att det är större möjlighet att de dammar som vi ser öster om Åskloster har sitt ursprung ner i klostertid.

Inne i tillbyggnaden i lager 3406 tillvaratogs benmaterial från bl. a groddjur, som vanlig padda (*Bufo bufo*) och vanlig groda (*Rana temporaria*). Materialets omfattning var så pass stor att Arne anser att när detta material ansamlades måste byggnaden ha stått som ruin och inte i ett hus med tak.

De bestämbara snäckorna är fläckig lundsnäcka (*Arianta arbustorum*) och fynden är de äldsta kända beläggen för arten i Halland.

Glas: Fönsterglas dominerar men en skärva från ett kärl låg i lager 4603 (yta A). Även i de tjocka, övre fyllningarna, i och utanför tillbyggnaden, fanns fönsterglas. Några synligt dekorerade fragment påträffades inte.

Keramik: Äldre och yngre rödbrännande gods med utvändig respektive invändig glasyr påträffades inom alla ytorna. Det äldre rödgodset som dateras till 1200-1300-talet låg i kontexter både öster och norr om tillbyggnaden. Fragment av tre olika kärl fanns i den östligaste grävda rutan (3146) i lager 4 (fnr 5-7). Två har en gulgrön respektive rödgul glasyr och rött gods, den tredje är reduktionsbränd med en grön glasyr. I samma schakt, men i ett djupare beläget lager (i K18) fanns delar av en kanna med bladfjälldekor och pålagda, förhöjda, smala åsar. Godset är rött in-

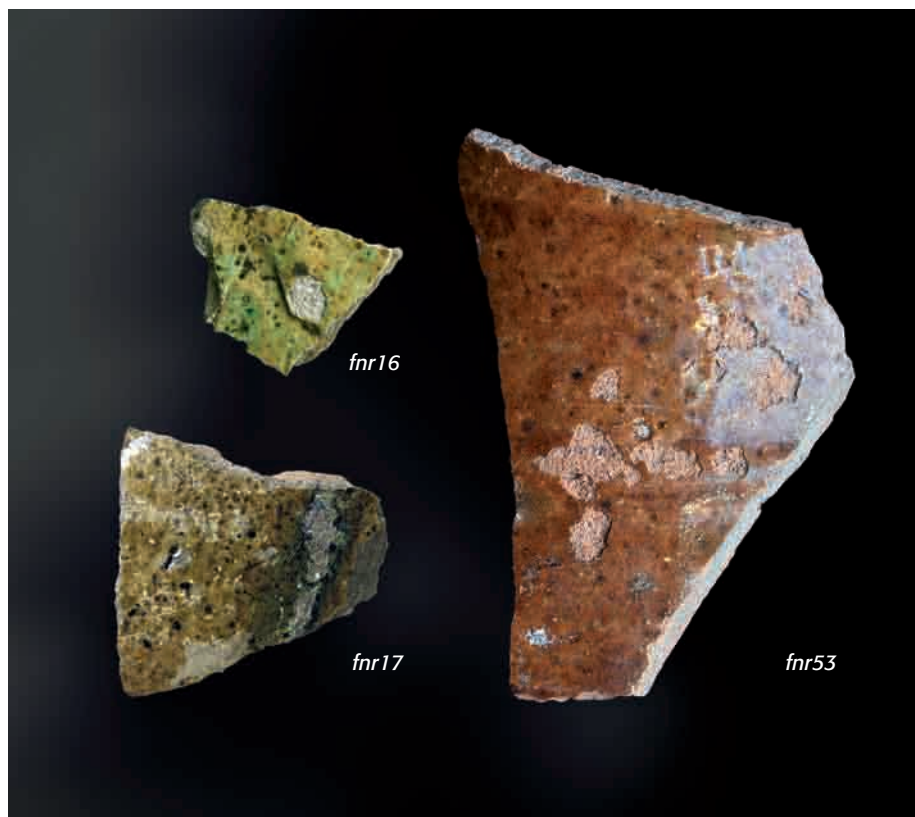

Fig 38. Tre skärvor från två olika kannor, daterade till 1200-1300-talen. Foto: Anders Andersson (2011-85-205 och 2011-85-206).

vändigt och mörkgrått mot utsidan, vilket ger glasyren en mörkgrön färg. Där vitleran har lagts på är glasyren gulgrön (fnr 15-17, fig. 38).

Inom yta C påträffades skärvor efter tre olika kärl. I en fyllning (K₃) fanns ett fragment med utvändig blank, rödbrun glasyr (fnr 65). I fyllningarna (K₃₂₈₃ och K₂₅₉₆) till dräneringsdiktet låg delar av en kanna försedd med en tut (fnr 53 och 57). Godset som har en grå kärna är glaserat i brunrött. I K₂₅₉₆ låg ett annat kärl, antagligen en kanna men i tegelrött gods och med brun utvändig glasyr. En del av kärnen är antagligen av skandinavisk proveniens men det finns också skärvor som kan ha flandriskt ursprung.

Det yngre rödgodsset fanns i lager både inne i tillbyggnaden och utanför. Merparten påträffades norr om och i fyllningarna till två nedgrävningar. I K₂₁₃₆, K₃ bestod av olika trebensgrytor med rörskaft som dateras till 1500-talet (fnr 19-22, 26-27, 33-39 och 66-68). Flertalet bär tydliga spår av användig över eld då de var sotade utvändigt. I samma fyllning (K₃₂₈₃) som fnr 53 påträffades en gryta med utåtböjd mynningsrand daterad till 1400-tal och framåt. Dessutom fördelar sig en skärva inom yta A (K₃₄₀₆) och möjligen en i K₄ (yta B).

Det är också förvånande att kärl i stengods eller yngre svartgods saknas i fyndmaterialet. Yngre rödgods är väl representerat framför allt i form av trebensgrytor, som väl kan vara både från senare delen av klostrets brukningstid och från tiden efter reformationen.

Skiffer: En bit av bearbetad skifferplatta med ett hål, takskiffer, plockades från de uppgrävda fyllningarna med tegel och kalkbruk, men kan inte kopplas till någon kontext.

Metaller: Föremål i järn och kopparlegering påträffades inom alla ytorna. I K4603 låg bl. a. två spik och ett förmodat beslag. Två spik och ett mynt i koppar (fnr 1) fanns i lager 4 inom yta B. Myntet, en penning, är präglad 1320-1329 på norra Jylland under Christoffer II:s regeringstid (fig. 39). Merparten av metallerna har skickats till Studio Västsvensk Konservering i Göteborg, för röntgen och konservering.

Fig 39. Myntet som påträffades i K4 öster om tillbyggnaden (fnr 1). Skala. 2:1.
Foto: Gabriel Hildebrand, KMK.

Tegel: Som tidigare nämnts insamlades en mindre del av allt framgrävt tegel. I några fall togs teglen direkt ur lagren i samband med schaktningen, medan andra togs fram ur dumpmassorna.

Mur- och formteglet är rödbränt, däremot finns det även gult taktegel även om det är i minoritet. En del av formteglet som tillvaratagits har använts sekundärt som fyllningar i murar, då kalkbruk återfanns även på brottytorna. Ett fragment bär en ytbehandling som *möjligen* kan vara diagonalreffling (fnr 58, fig. 40). Diagonalrefflade stenar brukar anses vara tidiga och sättet

Fig 40 Ett tegelfragment med ytbehandling, möjligen diagonalrefflat (fnr 58).
Foto: A Andersson (fotonr. 2011-85-202)

att dekorera har upphört kring 1300 (Andersson et al., s.61). Flera olika typer av formtegel tillvaratogs, både oglaserade och mörkt grön- eller svartglaserade (fig. 41). Formteglen har ingått i fönster- och dörromfattningar. En sten är på ena sidan svartglaserad och försedd med en vitputsad yta (fig. 42). Detta tegel torde ha ingått som en dekorationssten i ett murverk.

Takteglen är enkupiga och i det tillvaratagna materialet finns det både munkar och nunnor. Flera nunnetegel har utskärningar i sidorna, däremot finns det inga munktegel som är försedda med en hake. Inga andra typer av taktegel påträffades. Rester av murbruk fanns kvar på flera tegel, vilket visar att man understruket dem.

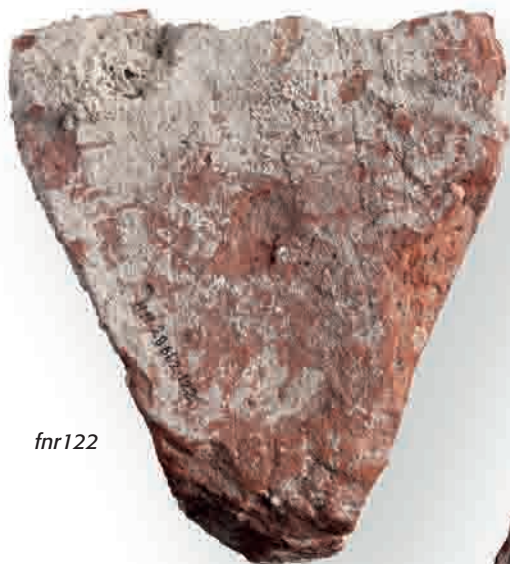

fnr78

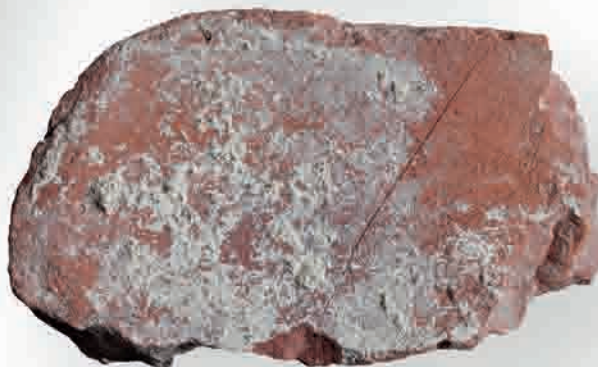
Fig 41. Olika sorters formtegel. Skala 1:2. Foto: A Andersson
(fotonr. 2011-85-204)

fnr112

fnr122

fnr126

fnr131

Murteglén är röda och ett av dessa var försett med ett tegelslagarmärke (fig. 43). Tre av sterna bär spårstämplat efter djur (sannolikt två hundar och en katt) och de är alla oglaserade. Ett odekorerat och oglaserat kvadratisk golvtegel (fnr 133) med en sida på 17 cm och en tjocklek av 5,5-6 cm togs också tillvara.

Fig 42. Dekorerad tegel (fnr 132). Foto: Lena Bjuggner. (fotonr. 2011-85-203)

Fig 43. Mursten med tegelslagarmärke (fnr 134), hittad i fyllnadsmassor. Foto: Erik Rosengren (fotonr. 2011-85-95)

Sammanfattning och slutsatser

Undersökningen som bedrevs under tre veckor är egentligen att betrakta som en större riktad förundersökning, med utgångspunkt i de georadarundersökningar som gjordes 2010. Ytan som valdes omfattade delar av en tillbyggnad till östra längan och till denna yta kopplades frågor avseende murarnas läge, djup, bevaringsgrad men också kulturlagrens karaktär och innehåll. Fyndtyper och bevarandegrad var andra frågor, liksom områdets ursprungliga topografi, hur tillbyggnaden grundlagts och eventuella utfyllnader. Ett av syftena med undersökningen var också att söka fastställa om en eventuell kanal passerat genom eller förbi byggnaden.

Tillbyggnaden har, som det redan antogs innan undersökningen påbörjades, anlagts senare än östra längan. En äldsta kulturpåverkad markyta, som delvis var bortgrävd fanns ovanpå alven och kan möjligen antyda att området varit i bruk före klostrets anläggande. Lagret kan också spegla aktiviteter som pågått i området under klostrets äldsta tid, före tillbyggnadens uppförande. Det var dock en mycket liten yta som frilades och bristen på fynd gör att det inte går att datera lagret.

Tillbyggnadens grund, som i norr är 1,1 meter djup uppförs här på den ursprungliga botten (alven). Grundmuren ligger i stötfog med östra längan och består av kluvna stenar. Den finns spår efter murbruk i den norra delens västra parti. Sannolikt förs fyllnadsmassor successivt på för att stabilisera grundläggningen och samtidigt höja marknivån. Keramiken i en av utfyllnaderna på östra sidan visar att grundmuren tidigast är uppförd under sent 1200-tal men givetvis kan den också vara yngre, från 1300-tal. En nedgrävning i fyllnadsmassorna på denna sida kan tolkas på två sätt, antingen är grunden nedgrävd från denna nivå eller så har man sökt frilägga grunden, kanske i samband med en reparation, när byggnaden redan är uppförd. Ytterligare massor har förts på och därefter har en hårdgöring av ytan gjorts med två lager stenar, tidigast under förra delen av 1300-talet. Läggnings hade ett avslut mot norr och öster.

Tillbyggnadens dagermurar har sannolikt uppförts direkt efter att grundmuren anlagts. De nedre delarna av byggnaden är byggd i sten men cirka 0,9 meter över det invändiga golvet, lagt med stenskivor, har man murat väggen invändigt med tegel. Tre skift tegel var bevarade med det understa skiftet som ett utjämningskift. De bevarade resterna av tegelmuren gav inga indikationer på att rummet varit välvt. Golvet i tillbyggnaden ligger på en lägre nivå, cirka 0,5 meter under östra längans utvändiga sockelstenarnas topp och rummet kan ha varit en källare.

Vid en senare tidpunkt grävs ett dike i östvästlig-riktning, på ett avstånd av cirka 0,5 meter, parallellt utmed norra grunden. Dikets botten ligger djupare än den grundmuren och har ett fall åt öster vilket kan tolkas som att det haft en dränerande funktion. Även under den arkeologiska undersökningen, som i stort sett bedrevs i sol och torka, letade sig vatten fram i diket utan att nämnvärt försvinna genom alven (den ursprungliga botten). Har det funnits grundvatten uppe

på kullen som krävt att man varit tvungen att leda bort det i ett dike för att t.ex. kunna arbeta med grunden i samband med en reparation? Diket har inte stått öppet någon längre tid då det inte bildats avsättningar i botten och det är inte omgrävt. Igenfyllnaden innehåller några keramikfragment av olika ålder i spannet hög-senmedeltid. Den yngsta skärvan pekar på en igenläggning *tidigast* i sent 1400-tal.

I grundens nordvästra hörn kan en reparation i muren registreras. Grundmuren består här av obearbetad marksten och inte kluvna stenar. Det saknas också kalkbruk, ytliga sprickbildningar finns i yttermuren liksom antydning till en mindre sättning i golvet. Kanske är diket och reparationen samtida men det går inte att avgöra då en yngre genomgripande nedgrävning gjorts från norr in mot muren och därmed skadat de äldre lagerrelationerna. Den yngre nedgrävningens syfte är oklar, då återfyllnadsmassorna mycket väl kan ha kommit på plats efter klostrets övergivande. En reparation är därför mindre trolig och istället kan nedgrävningen med efterföljande fyllning varit början på en plundring av tillbyggnadens murar som aldrig genomförts.

Inne i tillbyggnaden finns lämningar (ett lager) som visar att byggnaden stått utan tak under en period. Det är också tydligt av rivningsmassorna har deponerats på annan plats och när den ruinerade byggnaden invändigt fyllts igen har det skett med andra massor bestående av tegel, sten och kalkbruk uppblandade med lera respektive humus.

I undersökningsschaktet framtog också syllstenar till en nyare byggnad, som uppförts efter att klostret lades ner. Tillbyggnadens östra mur kan här ha ingått i den nya byggnaden.

Undersökningen visade att de tydliga strukturer som georadarmätningarna uppvisade också motsvarades i kraftiga grund- och dagermurar under mark. Mätningarna speglade även massiva fyllnadslager med raseringsmaterial. I områden med mindre tydliga eller t.o.m. obefintliga strukturer kan man mer förvänta sig att stengrunder saknas och att plundringsschakt i så fall visar var murarna funnits.

Tillbyggnaden ligger på den östra sidan av en kulle och undersökningen visade att den ursprungliga markytan ursprungligen legat på en lägre nivå och att området fyllts med massor från andra delar av klosterområdet, säkerligen också för att i delar plana ut klausurområdet. Detta har medfört att få, primärt, deponerade lager undersökts och fyndmaterialet begränsas till framförallt byggnadsmaterial (olika typer av tegel, fönsterglas och spik), föremål som kan knytas till hushållet (keramik, glas) och matavfall (djurben).

Ett av undersökningens syften var också att söka lokalisera en möjlig kanal längs kullen öst-sida, som antogs ha passerat under byggnaden, men någon sådan anläggning kunde inte fastställas inom den öppnade ytan.

Slutligen bör det påpekas att då undersökningen skett i, eller i nära anslutning till en murad byggnad och benmaterialet har tillvaratagits i lager med mer eller mindre stort kalkinnehåll, har det inneburit att detta har varit mycket välbevarat. Detta gäller även de mycket små benen, som t.ex sillben. De normala bevaringsförhållandena, för denna typ av material, är sällan goda i den sura, sandiga halländska jorden. Vid undersökningen påträffades både fiskfjäll och äggskal som bevarats väl och kalken har t.o.m. avsatt sig som beläggningar på benen. Gäller det att besvara frågor kring konsumtionsmönster och förändringar av detta under klostertiden finns det en potential i att undersöka och sälla t.ex lager med matavfall. 🍷

Igenläggning av schaktet

FOTO: LENA BJUGGNER

Fig 44 Den 16 juli lades schaktet igen, norr om tillbyggnaden, med de uppgrävda massorna (fotonr 2011-85-154).

Fig 45 Massorna sållades med skopan, för att undvika att större stenar och murtak-tegel skadade murarna. De största stenarna plockades åt sidan med maskin och transporterades senare bort till en annan plats av markägaren (fotonr 2011-85-156).

fig 46 Schaktet fylldes upp från väster med finare massor närmast muren. Grövre material placerad i schaktets norra del. (fotonr. 2011-85-159).

fig 47 Schaktet fylldes successivt (fotonr. 2011-85-161).

fig 48 Även området mellan kabeln och tillbyggnadens östra mur lades igen. En markduk lades över ytan längst i väster, i området utan golv, för att skydda de underliggande lagren från ras i samband med regn. Den kvarvarande ytan fick stå öppen fram till den 9 september. Området var inhägnat under perioden 16 juli – 9 september (fotonr. 2011-85-163).

b

fig 49 a+b Så här såg schaktet ut när det skulle fyllas igen den 9 september. (fotonr. 2011-85-170 respektive 2011-85-169).

a

fig 50 Några decimeter sand fylldes på ovanpå golvet och markduken (fotonr. 2011-85-171).

fig 51 a+b Även ovanpå murarna och ovanpå de tidigare fyllningarna fördes sand på (fotonr. 2011-85-172 respektive 2011-85-173).

b

fig 52 Sanden lades upp mot innermuren (fotonr. 2011-85-179).

fig 53 Fyllnadsmassor lades på sanden (fotonr. 2011-85-180).

fig 54 Sanden fördes upp till murkrönets nivå och täckte så småningom norrväggen helt (fotonr. 2011-85-183).

fig 55 Fyllnadsmassorna lades på från väster (fotonr. 2011-85-184).

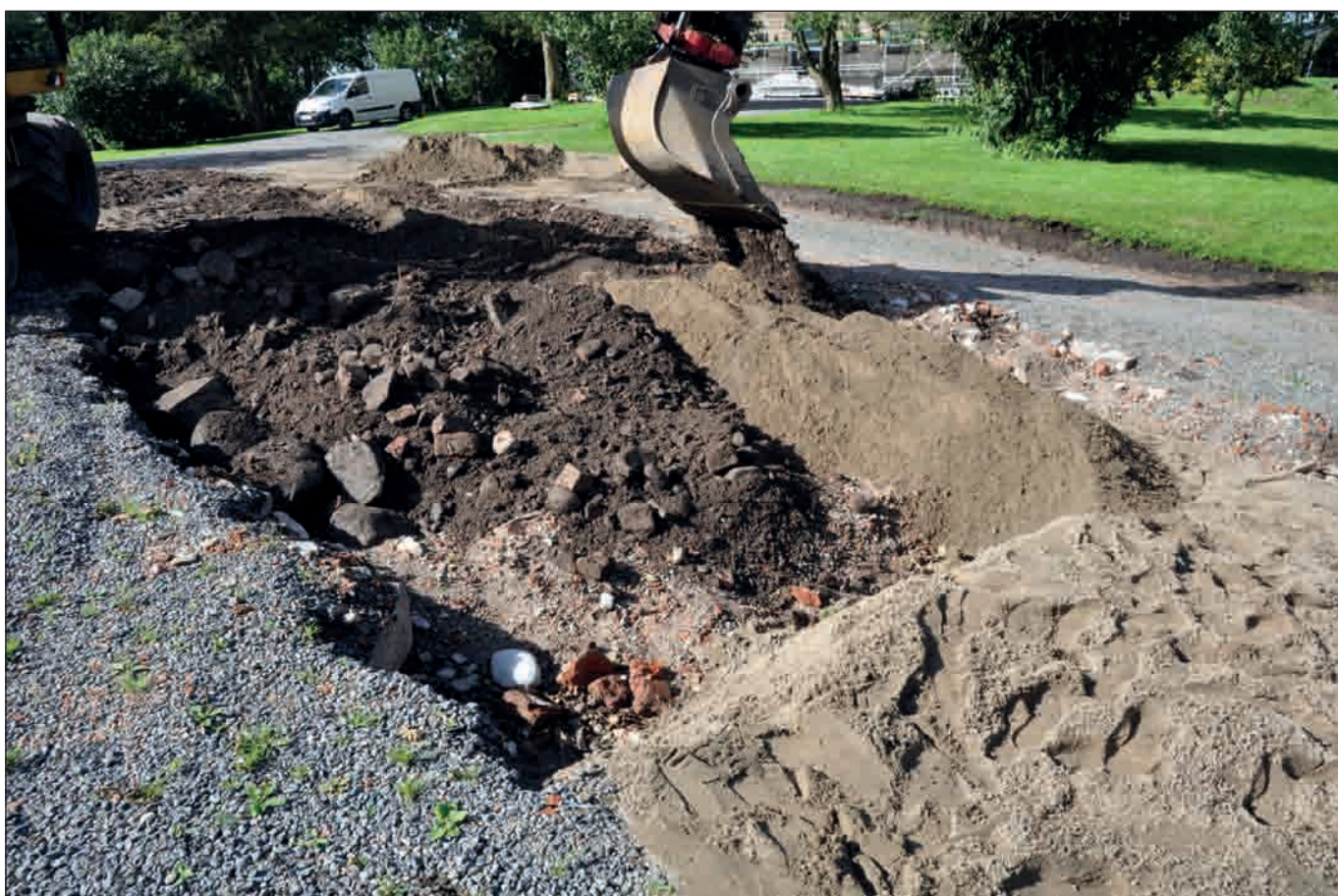

fig 56 Även sanden fylldes successivt på från väster (fotonr. 2011-85-189).

fig 57 Efter några timmar var schaktet igenfyllt (fotonr. 2011-85-191).

fig 58 Markytan packades med Sven-Olofs specialvält (fotonr. 2011-85-194).

fig 59 Grus lades på och packades (fotonr. 2011-85-197 respektive 2011-85-199).

fig 60 Det färdiga resultatet kl 15.45 den 9 september 2011 (fotonr. 2011-85-200).

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslutsnummer:	431-2444-11
Eget diarienummer:	2011-148
Uppdragsgivare:	Projektet Ås kloster
Utförandetid:	Undersökning: 27 juni-15 juli. igenfyllning: 16 juli och 9 september 2011
Personal:	Lena Bjugger (grävningsledare), Martina Hjertman, Anders Håkansson, Linda Lundberg, Linn Mattsson, Erik Rosengren, Stina Tegnethed.
Underkonsult:	Jens Heimdahl, Riksantikvarieämbetet, UV Mitt.
Koordinatsystem:	Sweref 99 12:00.
Höjdsystem:	RH 2000.
Läge:	Halland, Ås socken, Åskloster 1:1, raä 190. Ekonomiska kartan 6106 (6B 0g).
Koordinater	X= 6645889 och Y=332195 (Sweref 99 TM).
Undersökt:	86 m ²
Dokumentationsmaterial:	Den digitala dokumentationen finns tillgänglig i Intrasisprojektet Ås2011148U. Ritningarna har givits nummer HMAK 4380 och digitala fotografier har nummer 2011-85-(1-206). Allt dokumentationsmaterial förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv. Fynden förvaras på Länsmusen i Halmstad.
Fynd:	I väntan på fyndfördelning har fynden tilldelats HM 28 662:1-139
Datering:	Högmedeltid – nyare tid.

Referenser

- Andersson, K. och Hildebrand, A. 1988. *Byggnadsarkeologisk undersökning*. Det murade huset. Underrättelser från riksantikvarieämbetet och statens historiska museer 1988:1. Uppsala.
- Larsson, S. 2004. Om stratigrafiska metoder vid stadsarkeologiska undersökningar. *Aktuella metodfrågor* (red. Marie-Lönn). Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Stockholm
- Lindman, G. och Mascher, K. 2000. *Arkeologisk utredning för Klosterfjordens golfbana*. Halland, Varbergs kommun, Ås socken, Åskloster 1:1. Arkeologiska utredningar UV Väst 1999:13. Riksantikvarieämbetet. Göteborg.
- Skogsberg, A-M. Ås kloster. 2005. *Cisterciensernas ASYLUM i Halland*. Stockholm.

Bilaga 1

Kontextlista

Kontextnummer	Kontexttyp	Tolkning
2	Golv	Stengolv i tillbyggnad, yta A
3	Lager fyllning	Fyllning, yta C
4	Lager fyllning	Markhöjning?, yta B
5	Lager fyllning	Byggnadslager?, yta B
6	Lager fyllning	Fyllning i K22, yta C
7	Syllsten	Syllstensrad
8	Lager fyllning	Nivåer, alv, yta C
9	Lager fyllning	Fyllning, yta C
10	Lager fyllning	Fyllning, yta C
11	Lager fyllning	Fyllning, yta C
12	Lager fyllning	Fyllning i dike K3151, yta C
13	Lager fyllning	Fyllning, i K20, yta B
14	Lager fyllning	Fyllning i K20, yta B
15	Lager fyllning	Markhöjning, yta B
16		Sten yta B
17	Lager fyllning	Fyllning i K20, yta B
18	Lager fyllning	Markhöjning, yta B
19	Lager fyllning	Äldre markyta, yta B
20	Nedgrävning	yta B
21	Nedgrävning	yta B
22	Nedgrävning	Yngre nedgrävning, yta C
23	Lager fyllning	Alv, yta B
24	Lager fyllning	Fyllning i K22, yta C
25	Lager fyllning	Markhöjning?, yta C
26	Lager fyllning	Fyllning i K22, yta C
27	Lager fyllning	Fyllning i K22, yta C
28	Lager fyllning	Markhöjning?, yta C
29	Lager fyllning	Fyllning, yta C
100	Lager fyllning	Fyllning, yta A, etapp 1
131	Lager fyllning	Fyllning, yta A, etapp 1
151	Sten- tegelkonstruktion	Hårdgöring av ytan i form av en dubbel "stenläggning", yta B
244	Lager fyllning	Förmultnat organiskt material, yta A

Kontextnummer	Kontexttyp	Tolkning
258	Golv	Sten, K2
294	Golv	Sten, K2
326	Golv	Sten, K2
369	Golv	Sten, K2
386	Golv	Sten, K2
412	Golv	Sten, K2
453	Golv	Sten, K2
501	Golv	Sten, K2
549	Golv	Sten, K2
584	Golv	Sten, K2
610	Golv	Sten, K2
669	Golv	Sten, K2
682	Golv	Sten, K2
691	Golv	Sten, K2
733	Golv	Sten, K2
788	Golv	Sten, K2
825	Golv	Sten, K2
894	Golv	Sten, K2
925	Golv	Sten, K2
939	Golv	Sten, K2
963	Golv	Sten, K2
989	Golv	Sten, K2
1025	Golv	Sten, K2
1043	Golv	Sten, K2
1054	Golv	Sten, K2
1076	Golv	Sten, K2
1109	Golv	Sten, K2
1119	Golv	Sten, K2
1130	Golv	Sten, K2
1149	Golv	Sten, K2
1176	Golv	Sten, K2
1196	Golv	Sten, K2
1212	Golv	Sten, K2
1222	Golv	Sten, K2
1278	Golv	Sten, K2
1292	Golv	Sten, K2
1304	Golv	Sten, K2
1315	Golv	Sten, K2
1341	Golv	Sten, K2
1376	Golv	Sten, K2
1400	Golv	Sten, K2
1416	Golv	Sten, K2

Kontextnummer	Kontexttyp	Tolkning
1457	Golv	Sten, K2
1490	Golv	Sten, K2
1525	Golv	Sten, K2
1554	Golv	Sten, K2
1575	Golv	Sten, K2
1605	Golv	Sten, K2
1645	Golv	Sten, K2
1671	Golv	Sten, K2
1694	Golv	Sten, K2
1723	Golv	Sten, K2
1743	Golv	Sten, K2
1753	Golv	Sten, K2
1778	Golv	Sten, K2
1846	Golv	Sten, K2
1886	Golv	Sten, K2
1910	Golv	Sten, K2
1943	Golv	Sten, K2
1964	Golv	Sten, K2
2010	Golv	Sten, K2
2066	Golv	Sten, K2
2089	Golv	Sten, K2
2107	Golv	Sten, K2
2136	Lager fyllning	Fyllning i K22, yta C
2214	Golv	Sten, K2
2253	Golv	Sten, K2
2274	Golv	Sten, K2
2312	Golv	Sten, K2
2349	Golv	Sten, K2
2397	Golv	Sten, K2
2433	Golv	Sten, K2
2498	Golv	Sten, K2
2541	Golv	Sten, K2
2596	Lager fyllning	Fyllning i dike K2793, yta C
2621	Lager fyllning	Fyllning i dike K2793, yta C
2644	Golv	Sten, K2
2685	Golv	Sten, K2
2716	Golv	Sten, K2
2731	Golv	Sten, K2
2751	Golv	Sten, K2
2768	Golv	Sten, K2
2779	Golv	Sten, K2
2793	Nedgrävning	Dike samma som 3151, yta C

Kontextnummer	Kontexttyp	Tolkning
2805	Lager fyllning	Byggnadslager?, yta C
2816	Lager fyllning	Rest av markyta?, yta C
2832	Syllsten	Syllsten, K7
2884	Syllsten	Syllsten, K7
2903	Syllsten	Syllsten, K7
2943	Syllsten	Syllsten, K7
2953	Syllsten	Syllsten, K7
2976	Syllsten	Syllsten, K7
3004	Syllsten	Syllsten, K7
3042	Syllsten	Syllsten, K7
3069	Syllsten	Syllsten, K7
3151	Nedgrävning	Dike, samma som 2793, yta C
3240	Lager fyllning	Fyllning i dike K3151, omr C
3283	Lager fyllning	Fyllning i dike K3151, yta C
3354	Nedgrävning	Undre del av dike. Samma som 3151, yta C
3381	Lager fyllning	Fyllning i svacka, yta C
3406	Lager fyllning	Lager, yta A
3432		Sten i fyllning K20, yta B
3447		Sten i fyllning K20, yta B
3460		Sten (K16), yta B
3490		Sten i fyllning K20, yta B
3507	Lager fyllning	Markhöjning, yta C
3536	Lager fyllning	Markhöjning, yta C
3552	Lager fyllning	Lager, yta A, endast inmätt
3569	Lager fyllning	Lager, yta A, endast inmätt
3575	Lager fyllning	Lager, yta A, endast inmätt
3586	Lager fyllning	Lager, yta A, endast inmätt
3608	Golv	Sten, K2
3651	Golv	Sten, K2
3692	Golv	Sten, K2
3752	Golv	Sten, K2
3803	Golv	Sten, K2
3820	Golv	Sten, K2
3878	Golv	Sten, K2
3902	Golv	Sten, K2
3926	Golv	Sten, K2
3946	Golv	Sten, K2
3974	Golv	Sten, K2
3991	Golv	Sten, K2
4047	Golv	Sten, K2
4093	Golv	Sten, K2
4116	Golv	Sten, K2

Kontextnummer	Kontexttyp	Tolkning
4160	Golv	Sten, K2
4201	Golv	Sten, K2
4226	Golv	Sten, K2
4242	Golv	Sten, K2
4290	Golv	Sten, K2
4378	Golv	Sten, K2
4442	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4465	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4486	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4508	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4535	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4559	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4584	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4610	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4636	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4661	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4682	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4706	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4727	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4745	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4770	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4789	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4816	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4840	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
4860	Sten- tegelkonstruktion	Sten, yta A
5586	Sten- tegelkonstruktion	Tillbyggnad, norra och östra väggen
6372	Sten- tegelkonstruktion	Tillbyggnad, tegelskift, norra väggen
6704	Sten- tegelkonstruktion	Östra längans östra vägg
6832		Enskild sten tillhörande östra längan (K6704). Ingår i muren
6902		Enskild sten tillhörande östra längan (K6704). Ingår i muren
6949	Sten- tegelkonstruktion	Östra längans (K6704) sockel
7018	Sten- tegelkonstruktion	Östra längans (K6704) grundstenar
7090	Sten- tegelkonstruktion	Tillbyggnad K5586), sockelsten
7149	Sten- tegelkonstruktion	Tillbyggnad K5586), sockelsten
7203	Sten- tegelkonstruktion	Tillbyggnad K5586), sockelsten
7228		Sten i fyllning K20, yta B

Bilaga 2

Fyndlista

HM 28 662:I-I39

Halland

Ås socken

Åskloster 1:1

RAÄ 190

Undersökningsår: 2011

Fyndnr	Material	Sakord	Godstyp	Kärtyp	Kärldel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fragmenteringsgrad	Anmärkning	Grävenhet	Stratigrafiskt objekt
1	Koppar	Mynt						1,1	1	Intakt	I koppar,präglad 1320-1329. Under sten.	3146	4
2	Glas	Fönsterglas						2,7	1	Fragment	5 mm tjock	2210	4
3	Animalt material	Djurben						60,3		Fragment	Bl.a. fiskben	2210	4
4	Bränd lera							3,8	1	Fragment	Bränd, invändigt glaserad? Keramik? +6,79 m. ö h.	3146	4
5	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kärl	Buk			2,3	1	Fragment	Grått gods. + 6,75 m ö h.	3146	4
6	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kärl	Buk			2,2	1	Fragment	+6,74 m ö h.	3146	4
7	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kärl	Buk			3,6	1	Fragment		3146	4
8	Glas	Fönsterglas						0,8	1	Fragment	Delvis restuscherad	3146	4
9	Glas	Fönsterglas						0,4	1	Fragment		3146	4
10	Glas	Fönsterglas						1,6	1	Fragment	I botten av kontext 4	3146	4
11	Animalt material	Snäcka						2,2	4	Intakt	Intakta-fragmenterade, fläckig lundsnäcka	3146	4
12	Järn	Spik						13,6	1	Fragment		3146	4
13	Järn	Spik						18,9	1	Defekt		3146	4
14	Animalt material	Djurben						449,5		Fragment	Även fiskben, -fjäll	3146	4
15	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk	X		10,5	1	Fragment	Samma kärl som fnr 16 och 17. Bladfjällsdekor	2210	18
16	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk	X		8,2	2	Fragment	Samma kärl som 15 och 17. Bladfjällsdekor.	2210	18
17	Keramik	Rödgoods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			9,9	1	Fragment	Samma kärl som 15 och 16	3146	18
18	Animalt material	Djurben						205,6		Fragment		3146	18
19	Keramik	Rödgoods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Mynning Buk Botten Ben		X	146,1	3	Fragment			2136

Fyndnr	Material	Sakord	Godstyp	Kärthyp	Kärldel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fragmen- teringsgrad	Anmärkning	Grävenhet	Stratigrafiskt objekt
20	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Mynning Buk Botten Ben		X	78,5	2	Fragment			2136
21	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Botten Ben		X	37,5	1	Fragment			2136
22	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Rörskaft			306	3	Fragment	3 olika kärl		2136
23	Glas	Fönsterglas						2,7	1	Fragment			2136
24	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött		2136
25	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Murtegel, ristade linjer		2136
26	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Botten Buk		X	9,9	1	Fragment		3137	3
27	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Botten Ben		X	62,5	1	Fragment		3137	3
28	Animalt material	Djurben						167,9		Fragment		3137	3
29	Järn	Spik						17,3	1	Defekt		3137	10
30	CU-leg	Föremål						503	3	Defekt		3217	12
31	Bränd lera	Tegel							2	Fragment	Gulaktigt taktegel	3217	12
32	Animalt material	Djurben						45,3		Fragment		3217	12
33	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Mynning Buk		X	28,4	2	Fragment		2206	3
34	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Botten Ben		X	23,4	1	Fragment		2206	3
35	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Botten		X	6,5	1	Fragment		2206	3
36	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Botten Ben		X	79,9	2	Fragment		2206	3
37	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl			X	24	2	Fragment		2206	3
38	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Mynning			16,1	1	Fragment		2206	3
39	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Buk			39	1	Fragment		2206	3
40	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött	2206	3
41	Glas	Fönsterglas						3,6	1	Fragment		2206	3
42	CU-leg	Föremål						2,7	3	Defekt		2206	3
43	Järn	Spik						12,3	1	Defekt		2206	3
44	Bränd lera	Tegel				X			1	Fragment		2206	3
45	Animalt material	Djurben						824		Fragment	Även fiskben	2206	3
46	Animalt material	Snäcka						0,1	5	Fragment	Fläckig lundsnačka	2206	3
47	Bränd lera	Tegel							2	Defekt	Taktegel, nunna, rött, utskärning	3320	3283
48	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, nunna, rött	3320	3283
49	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, nunna, rött, skadad tapp, rött.	3320	3283
50	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, munk, rött	3320	3283
51	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, gult	3320	3283
52	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Nästan hel, taktegel, munk, rött	3320	3283
53	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			28,9	1	Fragment	Samma kärl som fnr 57, limmad	3320	3283
54	Animalt material	Djurben						167,5		Fragment		3320	3283
55	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Mynning Buk		X	113,6	4	Fragment		3330	3283
56	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Buk			13,8	1	Fragment		3212	2596
57	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kanna	Mynningsrand Hals Tut			33,3	1	Fragment	Samma kärl som fnr 53, limmad	3212	2596
58	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött, diagonalristning	3212	2596

Fyndnr	Material	Sakord	Godstyp	Kärtyp	Kärldel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fragmenteringsgrad	Anmärkning	Grävenhet	Stratigrafiskt objekt
59	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, nunna, rött, skadad tapp, fingeravtryck	3212	2596
60	Animalt material	Djurben						127,6		Fragment		3212	2596
61	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, munk, rött, tapp		2596
62	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, nunna, tapp, gult		2596
63	Järn	Föremål						14,5	1	Defekt	Spik?		2596
64	Animalt material	Djurben						196,3		Fragment			2596
65	Keramik	Rödgods	Äldre rödgods	Kärl	Buk			8,5	1	Fragment		2581	6
66	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Mynningsrand Buk Botten		X	37,3	2	Fragment		2581	6
67	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Buk		X	8,8	1	Fragment		2581	6
68	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Ben		X	10	1	Fragment		2581	6
69	Glas	Fönsterglas						17,2	6	Fragment	Glaspest	2581	6
70	CU-leg	Föremål						47,3	4	Defekt		2581	6
71	Animalt material	Djurben						1929		Fragment	Även fiskben och fjäll	2581	6
72	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, munk,, rött		2621
73	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, nunna, rött		2621
74	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, nunna, rött		2621
75	Animalt material	Djurben						22,8		Fragment			2621
76	CU-leg	Föremål						85,6	1	Defekt	Ur lager 3 eller 6.		
77	CU-leg	Föremål						2,2	1	Defekt	I botten av fyllning, längst i öster		6
78	Bränd lera	Tegel							1	Komplett	Formtegel, rött, kalkbruk på alla sidor		100
79	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, svartglaserat		100
80	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött, kalkbruk på alla sidor.		100
81	Järn	Spik						13,6	1	Defekt		3428	3406
82	Animalt material							52,3		Fragment	Även fiskben, äggskal, , fläckig lundsnäcka	3428	3406
83	Glas	Kärl						1,7	1	Fragment		3503	3406
84	Glas	Fönsterglas						1,9	1	Fragment		3503	3406
85	Järn	Föremål						7,3	1	Fragment		3503	3406
86	Animalt material	Djurben						20,3	0	Fragment	Även fiskben	3503	3406
87	Glas							1,6	1	Fragment	Smulig,skivig	3532	3406
88	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl			X	2,3	1	Fragment		3532	3406
89	Järn	Beslag						5,6	1	Fragment		3532	3406
90	Animalt material							67,8		Fragment	Djurben, fiskben, äggskal	3532	3406
91	Animalt material							0,2	8	Fragment	Snäcka (3 fr), äggskal (5 fr)	3532	3406
92	Järn	Spik						31,7	1	Defekt		3547	3406
93	Animalt material	Djurben						13,7		Fragment	Även fiskben	3547	3406
94	Animalt material							0,1		Fragment	Fiskben, fiskfjäll, äggskal. Del av makroprov 3328.		3406
95	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött, munk		3
96	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött, munk		2136

Fyndnr	Material	Sakord	Godstyp	Kärtyp	Kärldel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fragment- teringsgrad	Anmärkning	Grävenhet	Stratigrafiskt objekt
97	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött, munk		2136
98	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött, nunna		2136
99	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, gult, nunna		2136
100	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött, nunna, 4 utskärningar. 395 mm lång, 160 mm bred.		2136
101	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött, nunna, 2 utskärningar		2136
102	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel rött, munk. 425 mm lång		2136
103	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött, nunna, 2 urskärningar. 420 mm lång.		2136
104	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött		2136
105	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött		2136
106	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Trebensgryta	Botten Ben		X	140,8	1	Fragment			2136
107	Keramik	Rödgods	Yngre rödgods	Kärl	Mynningsrand			14,5	1	Fragment			2136
108	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött		2136
109	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Murtegel, rött, tassavtryck (hund?). 26,5x13x9,5 cm. Påträffades i fyllnadsmassor öster om tillbyggnad		
110	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött, glaserat. Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
111	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött, hårdbränt. Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
112	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött, glaserat. Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
113	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Murtegel, rött, tassavtryck (hund?). Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. Bredd 13,5 cm.		
114	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Murtegel, rött, lågbränt, tassavtryck (katt?). Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. 13,5x8,5 cm.		
115	Bränd lera	Tegel					X		1	Fragment	Formtegel, rött, hårdbränd yta. Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
116	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött, nunna. Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
117	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött, nunna. Plockade från dumpen av raseringsmassor/ fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		

Fyndnr	Material	Sakord	Godstyp	Kärltyp	Kärldel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fragmenteringsgrad	Anmärkning	Grävenhet	Stratigrafiskt objekt
118	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött, nunna. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
119	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött, nunna, två utskärningar. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
120	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött, nunna. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
121	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött, nunna. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
122	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött, slammning/puts. K100 eller K131.		
123	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött, puts.		2136
124	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
125	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött, hårdbränt. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
126	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Formtegel, rött. K100 eller K131 i tillbyggnad.		
127	Skiffer	Bearbetat							1	Fragment	Takskiffer med hål. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
128	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött, glaserat. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
129	Bränd lera	Tegel							1	Fragment	Taktegel, rött, munk. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
130	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Taktegel, rött. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
131	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Formtegel, rött, puts? Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad.		
132	Bränd lera	Tegel				X			1	Defekt	Formtegel, rött, glaserat, därefter tillhuggen. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. Vit putsad dekor nedfäld i stenen, svart glasyr.		
133	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Golvtegel, rött. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. 17x17cm, höjd 5,5-6 cm.		

Fyndnr	Material	Sakord	Godstyp	Kärltyp	Kärldel	Dekor	Sotad	Vikt	Antal	Fragmen- teringsgrad	Anmärkning	Grävenhet	Stratigrafiskt objekt
134	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Murtegel, rött, tegelslagarmärke. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. 26x12x8,5 cm.		
135	Bränd lera	Tegel							1	Intakt	Murtegel, rött, hårdbränt. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. 26x12,5x8 cm.		
136	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Murtegel, rött. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. 24x11,5x8 cm.		
137	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Murtegel, rött, hårdbränt. 26-27x12-12,5x8-8,5 cm.		100
138	Bränd lera	Tegel							1	Defekt	Murtegel, rött. Plockade från dumpen av raseringsmassor/fyllnadsmassor utanför och inne i byggnad. 26x12,5x9 cm.		
139								2,6	1	Fragment	Förglasat material	3503	3406

Bilaga 3

MAKROSKOPISK BEDÖMNING AV JORDPROV FRÅN JORD UNDER ANLÄGGNINGSYTAN FÖR ÅS KLOSTER

Jens Heimdahl, Riksantikvarieämbetet UV Mitt, 2012-01-09

Bakgrund och syfte

Under den arkeologiska undersökningen av Ås kloster togs ett jordprov i det som antogs vara horisonten i den mark på vilken klostret anlagts. Det provtagna stratat bestod av ett sandigt humöst skikt begravt under två meter fyllnadsmassor med material från 1200- och 1300-talet. Syftet med analysen av denna jord är att utröna huruvida det i denna markhorisont finns material som kan avslöja huruvida marken varit brukad, eller på annat sätt kulturpåverkad innan, eller vid tiden för klostrets anläggande.

Metod

Provtagningen utfördes av arkeologerna under den pågående undersökningen. Provet innehöll en torrvolym om 1,5 liter, och togs ur vad som uppfattades som en humös begravd markhorisont under klostret. Jordprovet våtsiktades och flotterades enligt metod beskriven av Wasylkowa (1986). Det finare minerogena materialet samt förkolnade och färskväxtrester dekanterades under kontinuerlig vattentillförsel och våtsiktades genom en maskvidd på 0,25 mm. Efter flotteringen förvarades provet i vatten till dess de analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7-100 gångers förstoring.

Källkritiska aspekter

Provets innehåll av oförkolnade växtrester från markförna i form av rottrådar och fröer kan tyda på att det varit en del av en biologiskt aktiv horisont även i senare tid, men detta tycks mindre sannolikt p.g.a. stratats djup, den förefaller ha varit begravd under 2 meter fyllnadsmassor sedan medeltiden. Antagandet att de oförkolnade fröerna härrör från en äldre, begravd fröbank är därför rimlig, men däremot ligger det närmast till hands att förklara rottrådarna som tillhörande en senare fauna, men djup rotpenetration. Detta eftersom bevarandeförhållandena i den torra sanden är så pass dåliga att det är tveksamt om rötter i den äldre horisonten kunnat bevaras särskilt lång tid. Därför är det rimligt att knyta det förkolnade botaniska materialet, och de hårdskaliga fröerna till den arkeologiska lämningen.

Resultat och kommentar

I bifogade resultattabell har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala med 1-3 punkter, där 1 punkt innebär förekomst av enstaka (ca 1-5) fragment i hela provet. 2 punkter innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingsar som görs. 3 punkter innebär att materialet dominerar provet, man hittar det var man än tittar.

Provets innehåll

Innehåll		Kvantifiering
Förkolnat material	Träkol	• •
	Förkolnade örtdelar	•
Oförkolnade växt-/svamprester	Rottrådar	•
	<i>Cenococcum geophilum</i>	• •
Identifierade fröer:		
Svinmålla	<i>Chenopodium Album</i>	1
Klöver	<i>Trifolium sp.</i>	1

Av beskrivningen av stratigrafin och innehållet i provet kan vi anta att det rör sig om en begravd, kulturpåverkad markhorisont som funnits på platsen innan klostret anlades. Spåren efter kulturpåverkan tolkas utifrån det rika innehållet av förkolnat material och den homogena spridningen av dessa träkolsfragment i marken, vilken sannolikt skett via odling. Alternativt utgör det provtagna stratat av en fyllnads-/utjämningsmassa, en tolkning som måste övervägas i lämningarna efter ett större byggprojekt som detta.

Jordens innehåll av fruktkroppar av svampen *Cenococcum geophilum* kan möjligen säga något om platsens miljöhistoria. Arten är känd för sin symbios med bl.a. gran och föredrar sur mark – i öppna landskap försvinner den. Närvaron av svampen kan indikera att området varit igenväxt någon period under det senaste århundradet, en tolkning som dock måste kontrolleras mot områdets kända landskapsutveckling.

Referenser

Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

Bilaga 4

Myntbestämning

KMK 7II-634-20II

Nr	Fnr	Idnr	Vikt	Land	Myntutgivare	Period	Myntort	Valör	Årtal	Beskrivning / Metall	Referens	Präglad ca	Anmärkning	Foto
1	HM28662:1		1,10	Danmark	Kristoffer II	1319-1332	Norre Jylland	Penning		A)(H / Koppar	BM 589 /KGH IX:589	1320-1329	Borgarkrigsmynt	

Bilaga 5

Tegelmått

Murtegel med okänd kontext

(Måtten anges i cm. **S**=sintrad, **T**=tegelslagarmärke)

25,5x12,5x8,5	26,5x13x9	27x13x8	26x12,5x8,5
24x12x8	26x12x8	26x13x8,5	27x13x8
26x12x8	23x11x8,5	25x12x8	24x11,5x8
24,5x12x8	27x12,5x8	25,5x12,5x8,5	25x11x7,5 S
25x12x8,5	26,5x13x8	26,5x12,5x8	26,5x12,5x8 S
26,5x12x8	25,5x12x8	25,5x11,5x8	25,5x12,5x8
25x12x7,5	22,5x11,5x9	26x12,5x7,5	26x12x8,5 T
23x12x9,5	26x12,5x8,5	22,5x11,5x9	24,5x12x(8)
24,5x11x8,5	13x9	13x9,5	13x9
13x9	13x9	13,5x9,5	13x9,5

Golvtegel med okänd kontext

17x17x6

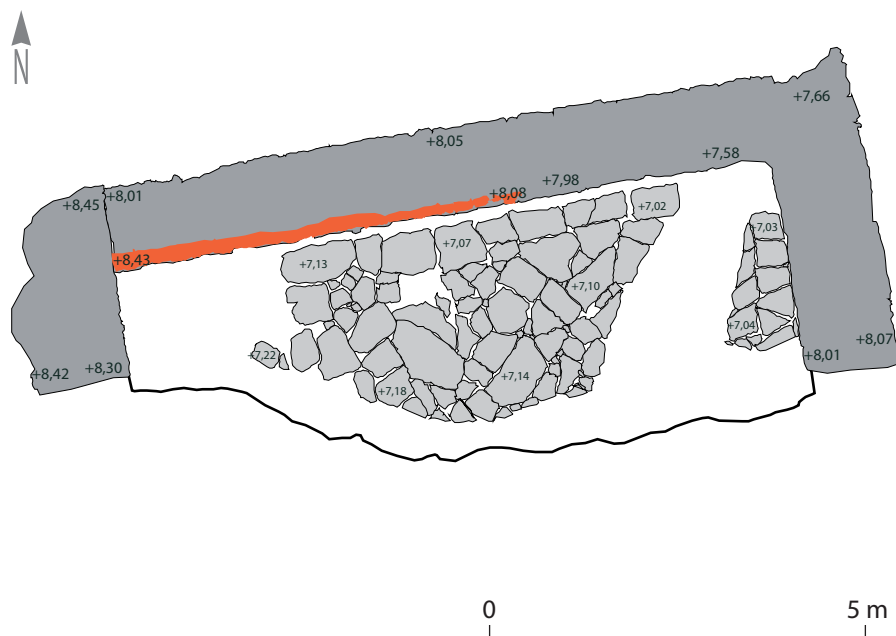
Kommentar; En systematisk insamling av tegel gjordes inte på grund av den stora volymen fyllnads-/raseringsmaterial. Merparten av teglen var fragmenterade och det är framför allt dessa som har använts som fyllnad i murkärnorna eftersom de har kalkbruk på alla sidor. Av de 33 hela tegelstenar som mättes var bara en återanvänd.

Bilaga 6

Ritningsbilaga

HMAK 4380

Ritningsnummer	Objekt	Skala
HMAK4380:1	Renritade sektioner. 3135, 3141 och 4440.	1:20
HMAK4380:2	Fasad 6947. Östra längans östra mur (yttermur). Mot väster.	1:20
HMAK4380:3	Fasad 6945. Tillbyggnadens nordmur. Utsida. Mot söder.	1:20
HMAK4380:4	Fasad 2721. Tillbyggnadens nordmur. Insida, 0-4,5 mV. Mot norr.	1:10
HMAK4380:5	Fasad 4375. Tillbyggnadens nordmur. Insida, 4,5-7,7 mV. Mot norr.	1:10
HMAK4380:6	Fasad 7088. Tillbyggnadens östmur. Utsida. Mot väster.	1:10
HMAK4380:7	Fasad 3143. Tillbyggnadens östmur. Insida. Mot väster.	1:10
HMAK4380:8	Plan. Kontexterna 4, 5, 13 (grävenhet 2210). Kontext 151 (grävenhet 2210, 3146).	1:20
HMAK4380:9	Plan. Kontexterna 14, 15, 16=3460, 17, 18, 19, 20=3343, 23, 3432, 3447 (grävenhet 2210) och 4, 15,23 (grävenhet 3146).	1:20
HMAK4380:10	Sektionerna 3141 och 4440. Mot söder	1:20
HMAK4380:11	Plan. Kontext 3 (grävenhet 2206). Kontexterna 3, 9, 10, 11, 12 (grävenhet 3137)	1:20
HMAK4380:12	Sektion 3135. Mot öster.	1:20
HMAK4380:13	Tegeluppmätningar. Murtegel: fyndnummer 78, 112, 108, 122, 123, 125, 126. Taktegel: fyndnummer 100.	1:10

Golvets och murarnas höjd över havet. Skala 1:100

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
Fax: 035-19 26 26 | E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se